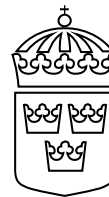

Regeringens proposition

2017/18:241

Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material Prop. för personer med syn- eller annan läsnedsättning 2017/18:241

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 12 april 2018

Stefan Löfven

Heléne Fritzon
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att personer med syn- eller annan läsnedsättning ska få en bättre tillgång till material som skyddas av upphovsrätt.

Förslagen innebär att det införs en ny inskränkning i upphovsrätten som medför att en person med syn- eller annan läsnedsättning, eller någon som handlar på dennes vägnar, får framställa exemplar av böcker och andra skrifter i ett för honom eller henne tillgängligt format utan att först behöva inhämta godkännande från rättighetshavare. Även så kallade behöriga organ, till exempel bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet, ska få framställa sådana exemplar samt överföra och sprida exemplaren inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Upphovsmannen ska ha rätt till ersättning i vissa fall.

Förslagen har sin bakgrund i ett EU-direktiv och en EU-förordning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 11 oktober 2018.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk	4
3	Ärendet och dess beredning	13
4	Det upphovsrättsliga regelverket	14
5	Marrakechfördragets införlivande med EU-rätten	16
6	Genomförande av direktivet.....	17
6.1	En ny inskränkning i upphovsrätten till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning	17
6.2	Inskränkningen ska inte kunna åsidosättas genom avtal	24
6.3	Upphovsmännens rätt till ersättning i vissa fall.....	24
6.4	Behöriga organs skyldigheter	26
7	Behöriga organ vid utbyte av exemplar med tredjeland enligt förordningen.....	29
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	30
9	Ekonomiska och andra konsekvenser	31
10	Författningskommentar	32
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564.....	45
Bilaga 2	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563.....	61
Bilaga 3	Sammanfattning av departementspromemorian (Ds 2017:52)	71
Bilaga 4	Promemorians lagförslag.....	72
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanserna	80
Bilaga 6	Lagrådsremissens lagförslag	81
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	90
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 april 2018	94

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2017/18:241

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att nuvarande 17 § ska betecknas 17 e §,

dels att den nya 17 e § och 26 k, 45, 46, 48, 49, 49 a och 52 f §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 17–17 d och 17 f §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

En person med syn- eller annan läsnedsättning som på grund av detta inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av en bok eller annan skrift, notation eller tillhörande illustration i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning får framställa exemplar av verket i ett för honom eller henne tillgängligt format. Detsamma gäller en fysisk person som handlar på den personens vägnar.

Första stycket ger endast rätt att framställa exemplar av verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning lovligen har tillgång till och för hans eller hennes egen användning.

Med en person med syn- eller annan läsnedsättning avses

- 1. en person med blindhet,*
- 2. en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en*

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 av den 13 september 2017 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, i den ursprungliga lydelsen.

person som inte har en sådan ned-sättning,

3. en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller

4. en person som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.

17 a §

Ett behörigt organ får under motsvarande förutsättningar som anges i 17 § framställa sådana exemplar som avses i den paragrafen. Det får även överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning som avses i den paragrafen och som är bosatta i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), till andra behöriga organ i Sverige och till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

Första stycket ger endast rätt att framställa exemplar av verk som det behöriga organet lovligen har tillgång till. Framställningen, överföringen och spridningen får ske endast till en person med syn- eller annan läsnedsättning för hans eller hennes egen användning och får inte ske i förvärvssyfte.

Med ett behörigt organ i Sverige avses

1. en myndighet som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning,

2. en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 om organisationen tillhandahåller tjänsterna med stöd av lag eller annan författning eller får bidrag från det allmänna för att tillhandahålla tjänsterna, eller

3. en icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

17 b §

Avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt 17 eller 17 a § är ogiltiga.

17 c §

När ett behörigt organ som är etablerat i Sverige överför eller sprider exemplar med stöd av 17 a § till personer med syn- eller annan läsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning.

17 d §

De myndigheter och organisationer som avses i 17 a § tredje stycket 1 och 2 ska anses erkända att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning vid tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 av den 13 september 2017 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, i den ursprungliga lydelsen.

17 §

Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,
2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och
3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som personer som är döva eller har en hörselnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

17 e §²

Var och en får *i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§* och på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får *i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§* även

När bibliotek och organisationer *med stöd av denna paragraf* sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

² Senaste lydelse av tidigare 17 § 2017:323.

17 f §

Regeringen får meddela föreskrifter om information som ska lämnas och om krav på dokumentation när behöriga organ samt bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning framställer, överför eller sprider exemplar enligt 17 a eller 17 e § samt om uppgifter som sådana exemplar ska föras med.

Regeringen får även meddela föreskrifter om rutiner som ett behörigt organ som är etablerat i Sverige ska följa och information som det ska lämna när det framställer, överför eller sprider exemplar med stöd av 17 a § till personer med syn- eller annan läsnedsättning i en annan stat inom EES eller till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

26 k §³

När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna skall

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna ska

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,

2. föras ut ur landet eller

2. föras ut ur landet, eller

3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionshinder.

3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning.

³ Senaste lydelse 2005:359.

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtonde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtonde eller, för ljudupptagningar, sjuttionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

<p>Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.</p>	<p>Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.</p>
--	---

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

46 §⁵

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Hävs ett avtal enligt 45 d §, gäller dock inte längre rättigheterna. Om en

⁴ Senaste lydelse 2014:884.

⁵ Senaste lydelse 2014:884.

Prop. 2017/18:241 upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

48 §⁶

Ett radio- eller tv-företag har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller

5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtonde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsut-

⁶ Senaste lydelse 2014:884.

avses i denna paragraf.

sändningar som avses i denna paragraf.

Prop. 2017/18:241

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller tv-företag har krav på ersättning för en sådan vidare-sändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § tredje stycket.

49 §⁷

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 18–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Ett avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltigt.

49 a §⁸

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och

⁷ Senaste lydelse 2014:884.

⁸ Senaste lydelse 2014:884.

11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 18–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

52 f §⁹

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt.

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 17 a, 17 e, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

I fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt gäller första och andra styckena endast sådan användning som sker med stöd av 17 eller 17 a §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 11 oktober 2018.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

⁹ Senaste lydelse 2005:359.

Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning (Marrakechfördraget) antogs av Förenta nationernas organ för immaterialrätt, World Intellectual Property Organization (WIPO), i juni 2013. EU har beslutat att tillträda fördraget (se rådets beslut (EU) 2018/254 av den 15 februari 2018 om ingående på Europeiska unionens vägnar av Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning).

För att genomföra Marrakechfördraget i EU-rätten har Europaparlamentet och rådet den 13 september 2017 antagit ett direktiv och en förordning:

- Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (direktivet), och
- Europaparlamentets och rådets och förordning (EU) 2017/1563 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning (förordningen).

Medlemsstaterna ska ha genomfört direktivet senast den 11 oktober 2018. Förordningen ska tillämpas från och med den 12 oktober 2018.

Direktivet och förordningen i svensk och engelsk lydelse finns i *bilagorna 1* och *2*. Inom Justitiedepartementet har departementspromemorian Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med läsnedsättning (Ds 2017:52) utarbetats. Promemorian innehåller förslag till hur direktivet ska genomföras i svensk rätt. Promemorian innehåller även förslag till en kompletterande bestämmelse med anledning av förordningen. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 3*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 4*.

Promemorian har remissbehandlats (Ju2017/08388/L3). En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 22 februari 2018 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 6*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 6.4 och i författningskommentaren. Regeringen följer i allt väsentligt Lagrådets förslag till ändringar.

I förhållande till lagrådsremissens förslag ändras ikraftträdandebestämmelsen och det görs även vissa språkliga och redaktionella ändringar.

Upphovsrätten

Upphovsrätten är den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina verk. Upphovsrätten omfattar resultatet av varje skapande verksamhet som uppnår en viss grad av originalitet (verkshöjd). Exempel på verk är romaner, filmer, dikter, musikaliska verk, sceniska verk, konstverk och datorprogram.

Bestämmelser om upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har enligt upphovsrättslagen vissa rättigheter till verket. Dessa rättigheter är dels ekonomiska, dels ideella.

De ekonomiska rättigheterna innebär en rätt att förfoga över verket i två hänseenden. För det första har upphovsmannen en ensamrätt att framställa exemplar av verket. För det andra har upphovsmannen en ensamrätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Detta kan ske på fyra olika sätt, nämligen genom att verket överförs till allmänheten, genom att verket framförs offentligt, genom att exemplar av verket visas offentligt eller genom att exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten. Som utgångspunkt får ingen annan än upphovsmannen använda verket på dessa sätt utan upphovsmannens samtycke.

De ideella rättigheterna kan också delas in i två delar. Den ena innebär att upphovsmannen har rätt att anges när exemplar av hans eller hennes verk framställs eller när verket görs tillgängligt för allmänheten (rätten att bli namngiven). Den andra innebär att upphovsmannen har en rätt att sätta sig emot att verket ändras så att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks eller att verket görs tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks (rätten till respekt för verket).

Ensamrätten innebär alltså att den som vill utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk som utgångspunkt måste ha samtycke av den som innehar upphovsrätten till verket. Det kan vara upphovsmannen själv eller någon som rätten har övergått till, t.ex. på grund av avtal eller dödsfall. I vissa fall måste alltså samtycke inhämtas från en annan rättsinnehavare än upphovsmannen (dvs. den som har skapat verket). Många gånger finns det flera upphovsmän till ett och samma verk. För att förfoga över verket i dess helhet krävs då samtycke av samtliga upphovsmän.

I de ekonomiska rättigheterna finns en rad inskränkningar som motiveras av hänsyn till olika allmänna eller enskilda intressen. Det är t.ex. tillåtet att utan tillstånd från upphovsmannen under vissa förutsättningar framställa exemplar av offentliggjorda verk för privat bruk, att citera, att framställa och sprida exemplar inom vissa arkiv och bibliotek samt att framställa exemplar för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av verken (se vidare nedan).

Upphovsrätten varar som huvudregel under upphovsmannens livstid och 70 år efter hans eller hennes död.

Intrång i de rättigheter som upphovsrättslagen ger kan medföra straff, skadestånd och andra sanktioner. Prop. 2017/18:241

Till upphovsrätten närstående rättigheter

Vissa till upphovsrätten närstående rättigheter är också skyddade enligt upphovsrättslagen. Till dessa hör de utövande konstnärernas (t.ex. sångare, musiker, skådespelare) rättigheter till sina framföranden, de rättigheter som framställare av upptagningar av ljud eller av rörliga bilder (dvs. skiv- och filmproducenter) har till sina upptagningar samt radio- och tv-företagens rättigheter att förfoga över sina utsändningar. Hit hör också det särskilda skyddet för databaser och andra sammanställningar och skyddet för fotografiska bilder. Den ensamrätt som dessa rättighets-havare har till sina prestationer motsvarar i stor utsträckning det egentliga upphovsrättskyddet. Det finns också inskränkningar i dessa rättigheter som i stort motsvarar inskränkningarna i den egentliga upphovsrätten.

Inskränkning till förmån för personer med funktionsnedsättning

Utgångspunkten är att var och en har rätt att framställa sådana exemplar av litterära och musikaliska verk samt av alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken (17 § upphovsrättslagen). Det är dock bara bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning som får framställa exemplar genom ljudupptagning, t.ex. talböcker, och som får framställa exemplar som sänds ut i ljudradio eller television eller av filmverk.

Fysiska exemplar som framställs får också spridas till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken. Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning har även rätt att överföra anpassade exemplar till sådana personer. Det innebär exempelvis att de får göra exemplaren tillgängliga genom nedladdning.

Upphovsmannen har i de flesta fallen inte rätt till ersättning för användning som sker till förmån för personer med funktionsnedsättning. När bibliotek eller andra organisationer sprider eller överför exemplar på ett sådant sätt att personen med funktionsnedsättning får behålla ett exemplar av verket har dock upphovsmannen rätt till ersättning. Upphovsmannen har även rätt till ersättning om någon annan överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning. Dessutom betalas ersättning till författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker, s.k. talboksersättning. Ersättningen utgår av statliga medel och fördelas av Sveriges Författarförbund.

5 Marrakechfördragets införlivande med EU-rätten

EU:s anslutning till Marrakechfördraget

Marrakechfördraget syftar till att förbättra tillgången till framför allt böcker och andra skrifter för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Fördraget reglerar rätten att framställa exemplar av böcker m.m. i en sådan form att en person med syn- eller annan läsnedsättning enkelt ska kunna ta del av dem, s.k. exemplar i tillgängligt format. Fördraget innehåller också bestämmelser om överföring och spridning av exemplaren samt utbyte av exemplar mellan konventionsstaterna.

Att personer med syn- eller annan läsnedsättning kan ta del av skrifter i samma utsträckning som andra ger inte bara en ökad tillgång till kulturlivet. Det är också en viktig förutsättning för att personerna ska kunna komma i åtnjutande av sina rättigheter. I dagens samhälle där information sprids globalt i allt större utsträckning spelar internationella överenskommelser såsom Marrakechfördraget en särskilt viktig roll.

EU ansluter sig till fördraget i egenskap av mellanstatlig organisation. Att fördraget omfattas av EU:s exklusiva kompetens har EU-domstolen slagit fast (se EU-domstolens yttrande av den 14 februari 2017, 3/15, EU:C:2017:114). EU:s anslutning medför att unionsrätten på området behöver anpassas. Direktivet och förordningen genomför sammantaget de skyldigheter som EU och dess medlemsstater måste uppfylla enligt fördraget.

Direktivet

Direktivet reglerar rätten till framställning, överföring och spridning av exemplar i tillgängligt format inom EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). I enlighet med Marrakechfördraget ska en person med syn- eller annan läsnedsättning – eller en person som handlar på dennes vägnar – ha rätt att framställa exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra skyddade prestationer. Rätten att framställa exemplar i tillgängligt format tillkommer också vissa myndigheter och organisationer. Dessa s.k. behöriga organ får även överföra och sprida exemplar inom EU.

Förordningen

Förordningen reglerar utbytet av exemplar i tillgängligt format med fördragsslutande stater utanför EES-området. Förordningen tillåter personer med syn- eller annan läsnedsättning och behöriga organ att importera exemplar i tillgängligt format från behöriga organ som är etablerade i länder utanför EES. Behöriga organ ges också en rätt att exportera sådana exemplar till dessa länder.

6.1 En ny inskränkning i upphovsrätten till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning

Regeringens förslag: En ny inskränkning ska införas i upphovsrättslagen. Den innebär att en person med syn- eller annan läsnedsättning ska få framställa exemplar av offentliggjorda verk i form av böcker och andra skrifter, notationer och tillhörande illustrationer i ett för honom eller henne tillgängligt format. För att exemplarframställning ska få ske krävs att nedsättningen medför att personen i fråga inte kan ta del av verken i väsentligen samma utsträckning som någon utan en sådan nedsättning. Exemplar ska också få framställas av en fysisk person som handlar på en sådan persons vägnar och av ett behörigt organ. Ett behörigt organ ska också få överföra och sprida sådana exemplar inom EES.

Framställning av exemplar ska endast få ske av verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning respektive det behöriga organet lovligen har tillgång till.

Framställning, överföring och spridning ska endast få ske till en person med syn- eller annan läsnedsättning för hans eller hennes egen användning och får inte ske i vinstsyfte. Användningen ska få ske även om verket skyddas av en teknisk åtgärd.

Med ett behörigt organ ska avses en myndighet som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Med ett behörigt organ ska också avses en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster med stöd av lag eller annan författning eller med bidrag från det allmänna. Även en icke-vinstdrivande organisation ska vara ett behörigt organ om den tillhandahåller sådana tjänster som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

Den nya inskränkningen i upphovsrättslagen ska också tillämpas på till upphovsrätten närstående rättigheter.

Den befintliga inskränkningen till förmån för personer med funktionsnedsättning ska tillämpas i sådana fall som inte omfattas av den nya inskränkningen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga invändningar mot dem. Flera remissinstanser är positiva till att direktivet genomförs genom en ny inskränkning. *Myndigheten för tillgängliga medier (MTM)*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* och *Svensk biblioteksförning* framhåller dock att det inte får uppstå situationer där en viss funktionsnedsättning eller en viss kategori av verk varken omfattas av den nya eller den befintliga inskränkningen. *Diskrimineringsombudsmannen* understryker att den nya inskränkningen inte

Prop. 2017/18:241 får leda till att de rättigheter som personer med syn- eller annan läsnedsättning har i dag begränsas.

Flera remissinstanser som företräder upphovsmän och andra rättighetshavare framhåller att det är viktigt att nya inskränkningar i upphovsrätten föregås av noggranna överväganden och att de genomförs på ett balanserat sätt. Bland andra *Sveriges Författarförbund*, *Administration av Litterära Rättigheter i Sverige (ALIS)* och *Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)* understryker särskilt vikten av att upphovsmännen får tillräcklig ersättning för sitt arbete och framhåller att inskränkningarna i annat fall kan förlora sin legitimitet. *Sveriges Läromedelsförfattares Förbund (SLFF)* anser att både den föreslagna och den befintliga inskränkningen är alltför vidsträckta och otydliga. Förbundet framhåller även att det gränsöverskridande utbytet måste ske genom särskilt auktoriserade enheter för att systemet ska anses legitimt.

Svenska Förläggareföreningen och *Föreningen Svenska Läromedel* anser att det inte bör finnas någon rätt att framställa exemplar med stöd av den nya inskränkningen om en person med syn- eller annan läsnedsättning kan ta del av verket i ett annat format som finns tillgängligt på den kommersiella marknaden, t.ex. i form av en ljudbok.

SPSM och *Sveriges Dövas Riksförbund* framhåller att den befintliga inskränkningen bör ses över och ifrågasätter bedömningen i promemorian att man bör avvakta en översyn på EU-nivå. Enligt *SPSM* bör de föreslagna bestämmelserna om att inskränkningen inte får åsidosättas genom avtal gälla även för den befintliga inskränkningen. *Sveriges Författarförbund* framhåller att bl.a. kravet på att förfogandet endast får ske för den berättigade personens egen användning bör införas även när det gäller den befintliga inskränkningen.

Flera remissinstanser har lagtekniska synpunkter. Det efterfrågas också förtydliganden i olika avseenden, bl.a. när det gäller den terminologi som används.

Skälen för regeringens förslag

En ny inskränkning i upphovsrätten bör införas

Enligt direktivet ska medlemsstaterna göra ett undantag från upphovsrätten till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning (artikel 3). Undantaget innebär att det under särskilt angivna förutsättningar ska vara tillåtet att – utan tillstånd från upphovsmannen eller annan rättighetshavare – framställa exemplar i tillgängligt format av böcker och annat skriftligt material. Det ska också vara tillåtet att överföra och sprida exemplaren. Undantaget ska även gälla material som inte omfattas av den egentliga upphovsrätten men som omfattas av skyddet för närstående rättigheter. När verk omnämns i det följande avses också sådant material.

Som beskrivits i avsnitt 4 finns det redan en inskränkning till förmån för personer med funktionsnedsättning (17 § upphovsrättslagen). Den inskränkningen är inte begränsad till vissa typer av funktionsnedsättningar eller vissa former av verk. Avgörande för rätten att framställa anpassade

exemplar är i stället om verket behöver anpassas för att en person med funktionsnedsättning ska kunna ta del av det. Den nuvarande inskränkningen har införts med stöd av artikel 5.3 b i det s.k. infosoc-direktivet¹, som tillåter medlemsstaterna att föreskriva inskränkningar i upphovsrätten till förmån för personer med funktionsnedsättning. Medlemsstaterna får fortsätta att ha sådana inskränkningar för fall som inte omfattas av det nu aktuella direktivet. Det gäller alltså andra slags verk än sådant material som direktivet är tillämpligt på och andra funktionsnedsättningar än syn- eller annan läsnedsättning (se skäl 20 i direktivet).

Det är inte bara när det gäller tillämpningsområdet som direktivet och den befintliga inskränkningen skiljer sig åt. Bland annat är den krets av personer och organisationer som på olika sätt får använda sig av det skyddade materialet i vissa avseenden mer begränsad i direktivet än enligt den befintliga inskränkningen. Samtidigt är rätten att använda verk i andra avseenden mer vidsträckt enligt direktivet. Framför allt kommer de exemplar i tillgängligt format som omfattas av direktivet att kunna utbytas med andra länder. Något sådant utbyte är inte tillåtet för anpassade exemplar som framställts till förmån för personer med andra funktionsnedsättningar än syn- eller annan läsnedsättning.

För att uppfylla kraven i direktivet behöver upphovsrättslagens reglering till förmån för personer med funktionsnedsättning ändras. Regeringen anser i enlighet med promemorians förslag och i likhet med flera remissinstanser – däribland *Myndigheten för delaktighet* och *Svenska Föreningen för immaterialrätt* – att direktivet bör genomföras genom en ny inskränkning i stället för genom en ändring av den befintliga inskränkningen. Direktivet innebär en fullharmonisering av medlemsstaternas lagstiftning på området. Det betyder att staterna inom ramen för direktivets tillämpningsområde inte får ha bestämmelser som avviker från det. En anpassning av den befintliga inskränkningen skulle därför nödvändiggöra bl.a. en begränsning av vilka som får använda sig av inskränkningen. Sådana ändringar framstår som omotiverade.

Dessutom föreskrivs i direktivet att en utvärdering ska göras av dess tillämpning. Utvärderingen kan komma att utmyнна i förslag till en utvidgning av direktivets tillämpningsområde till att omfatta bl.a. andra funktionsnedsättningar än syn- eller annan läsnedsättning (se artiklarna 9 och 10). En sådan översyn skulle sannolikt innebära att även anpassade exemplar till förmån för personer med sådana funktionsnedsättningar kommer att kunna utbytas mellan länder inom EES. Detta är inte möjligt att åstadkomma på nationell nivå. Det har vidare inte framkommit något som tyder på att den befintliga inskränkningen medför några tolkningsproblem eller att den utgör något hinder mot att personer med funktionsnedsättning får tillgång till de anpassade exemplar som de har behov av. Det finns alltså inte heller av dessa skäl någon anledning att se över den befintliga inskränkningen i dagsläget.

Den befintliga inskränkningen bör fortsätta gälla för sådana situationer som faller utanför direktivets tillämpningsområde. I enlighet med vad

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället.

Prop. 2017/18:241 *MTM* och *SPSM* framhåller kommer inskränkningen alltså vara tillämplig på användning till förmån för personer med andra funktionsnedsättningar än syn- eller annan läsnedsättning och i den mån personer med syn- eller annan läsnedsättning har behov av anpassade exemplar av andra verk än verk i form av böcker och andra skrifter, notationer samt tillhörande illustrationer.

Med stöd av den befintliga inskränkningen får alla bibliotek och organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning framställa anpassade exemplar av litterära verk genom ljudupptagning (17 § andra stycket 2 upphovsrättslagen). Bibliotek och andra organisationer som utgör behöriga organ kommer att kunna framställa sådana exemplar till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning med stöd av den föreslagna regleringen (se vidare i det följande). När det gäller personer med andra funktionsnedsättningar än de som omfattas av direktivet torde behovet av ljudupptagningar av litterära verk vara begränsat. Det kan dock inte uteslutas att det i vissa fall finns ett sådant behov, t.ex. när det gäller barn som har en lätt eller måttlig hörselnedsättning och som ännu inte lärt sig att läsa. Möjligheten att framställa ljudupptagningar av litterära verk inom ramen för den befintliga inskränkningen för personer med funktionsnedsättningar som inte omfattas av direktivet bör därför kvarstå.

Vilka verk ska omfattas av inskränkningen?

Direktivet är tillämpligt på vissa former av verk och andra prestationer som skyddas av upphovsrätt eller av skyddet för närstående rättigheter. Enligt den uppräkningslista som finns i direktivet är det fråga om verk i form av böcker, tidskrifter, tidningar, magasin och andra skrifter, notationer inklusive notblad samt tillhörande illustrationer. Tillämpningsområdet omfattar sådant material i alla medier, inklusive ljudformat såsom ljudböcker, och digitalt format. En grundläggande förutsättning för att direktivet ska vara tillämpligt på materialet är att det har utgivits eller på annat sätt lovligt gjorts tillgängligt för allmänheten. (Se artikel 2.1.)

Den föreslagna inskränkningen bör endast gälla verk i de former som framgår av direktivet, dvs. huvudsakligen sådant skriftligt material där det finns ett särskilt behov av anpassade exemplar för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Som *Sveriges Författarförbund* och *ALIS* påpekar avviker promemorians förslag från den terminologi som brukar användas i upphovsrättslagen när det gäller vilka verk som omfattas. Vid utformningen av lagtexten måste det emellertid beaktas att direktivets bestämmelser om vilka verk som omfattas är identiska med förordningens bestämmelser, som är direkt tillämpliga i svensk rätt. Regeringen anser mot den bakgrunden att lagtexten i enlighet med promemorians förslag bör nära följa direktivet.

Om materialet omfattas av skyddet för närstående rättigheter ska inskränkningen även gälla dessa rättigheter. Det innebär att inskränkningen kommer att omfatta det material som direktivet är tillämpligt på i alla slags medier. När det är fråga om t.ex. böcker i ljudformat ska inskränkningen följaktligen omfatta både upphovsmannens rättigheter och de rättigheter som är knutna till själva ljudupptagningen.

Enligt direktivet ska undantaget omfatta användning som sker till förmån för berättigade personer. Med en berättigad person avses i direktivet (artikel 2.2) en person

1. med blindhet,

2. med en synnedsättning som inte kan förbättras så att en synfunktion som väsentligen är likvärdig med synfunktionen hos en person som inte har någon sådan nedsättning kan uppnås och som därmed inte kan läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning,

3. som har perceptions- eller lässvårigheter och därmed inte kan läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan funktionsnedsättning, eller

4. som på annat sätt, på grund av en fysisk funktionsnedsättning, inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.

Rätten att använda sig av inskränkningen omfattar också fysiska personer som handlar på en berättigad persons vägnar och s.k. behöriga organ (artikel 3.1). Med behöriga organ avses organ som är godkända eller erkända av en medlemsstat att utan vinstsyfte tillhandahålla utbildning, undervisning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Behöriga organ inkluderar också offentliga institutioner och icke-vinstdrivande organisationer som tillhandahåller sådana tjänster som en av sina huvudsakliga uppgifter, institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse. (Se artikel 2.4.)

Den nya inskränkningen bör gälla till förmån för de personer som anges i direktivet. Dessa personer kan enligt regeringen lämpligen benämnas personer med syn- eller annan läsnedsättning. Personer med andra funktionsnedsättningar än de som anges i direktivet kommer alltså inte omfattas av den nya inskränkningen. Detta torde innebära att bl.a. personer med hörselnedsättning inte omfattas. Rätten att använda sig av den nya inskränkningen ska utöver personer med syn- eller annan läsnedsättning också tillkomma personer som agerar på deras vägnar och behöriga organ.

Eftersom exemplar i tillgängligt format i princip får framställas så snart en person med syn- eller annan läsnedsättning inte kan ta del av ett verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning, kan utrymmet att framställa anpassade exemplar enligt den föreslagna regleringen bli större än enligt den befintliga inskränkningen. Enligt den inskränkningen får exemplarframställning nämligen bara ske om en person med funktionsnedsättning inte alls, eller endast med orimliga insatser, kan ta del av ett verk utan den särskilda anpassningen (se prop. 2004/05:110 s. 387). Som *SPSM* och *Sveriges Dövas Riksförbund* framhåller kan det övervägas om inte den befintliga inskränkningen borde ses över i det här avseendet. Som redan konstaterats anser regeringen emellertid att den utvärdering av direktivet som ska ske på EU-nivå bör avvaktas innan en översyn av den befintliga inskränkningen görs.

När det gäller de behöriga organen finns det i Sverige inget förfarande enligt vilket ett organ godkänns eller erkänns att tillhandahålla utbildning m.m. till personer med funktionsnedsättning på det sätt som förutsätts i direktivet. Under förhandlingarna av direktivet har det emellertid klargjorts att ett organ kan anses godkänt eller erkänt av en medlemsstat utan ett särskilt förfarande. Det kan t.ex. räcka med att en organisation erhåller finansiellt stöd från staten för att den ska anses erkänd. Detta uttalades också i samband med att Marrakechfördraget antogs.

Myndigheter som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning måste anses erkända i direktivets mening. Detsamma bör gälla organisationer som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster med stöd av lag eller annan författning. Följaktligen omfattas bl.a. MTM, SPSM och bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet, t.ex. skolbiblioteken och de s.k. folkbiblioteken. Biblioteken utnyttjar redan i dag den befintliga inskränkningen i stor utsträckning och bör kunna fortsätta tillhandahålla anpassade exemplar till personer med funktionsnedsättning.

I enlighet med vad som uttalats i samband med förhandlingarna av Marrakechfördraget och direktivet bör även organisationer som får bidrag från det allmänna för att tillhandahålla aktuella tjänster anses utgöra behöriga organ. Det är härvid främst fråga om organisationer som tillhandahåller utbildning, men det förekommer också organisationer som får bidrag från det allmänna för att göra information tillgänglig för personer med syn- eller annan läsnedsättning, t.ex. Synskadades Riksförbund.

I enlighet med direktivet bör behöriga organ också inkludera icke-vinstdrivande organisationer som tillhandahåller personer med syn- eller annan läsnedsättning nämnda tjänster som en av sina huvudsakliga uppgifter, institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse. De organisationer som avses torde i många fall också anses erkända att tillhandahålla sådana tjänster. Det kan dock finnas t.ex. ideella föreningar som inte kan anses erkända i direktivets mening men som ändå utgör behöriga organ eftersom de tillhandahåller sådana tjänster som anges i direktivet som en av sina huvudsakliga uppgifter.

Sammantaget bedömer regeringen att det i de flesta fallen utan svårighet kan avgöras vilka myndigheter och organisationer i Sverige som ska anses erkända i direktivets mening. Mot den bakgrunden anser regeringen – till skillnad från *SLFF* – att det inte finns behov av att införa något auktoriseringsförfarande för behöriga organ.

Vilken rätt till användning ska inskränkningen medföra?

Enligt direktivet innebär inskränkningen en rätt att framställa exemplar av ett verk i tillgängligt format, dvs. i ett alternativt format som medför att en person med syn- eller annan läsnedsättning kan ta del av verket lika enkelt och bekvämt som en person utan en sådan nedsättning. Behöriga organ ska också ha rätt att överföra och sprida exemplar i tillgängligt format till en person med syn- eller annan läsnedsättning eller till ett annat behörigt organ. Framställning av exemplar får endast avse verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning respektive det behöriga organet lovligt har tillgång till. Förfogandet av ett verk med

stöd av direktivet får vidare endast ske för egen användning av personer med syn- eller annan läsnedsättning och får inte ske i vinstsyfte. (Se artiklarna 2.3 och 3.1.)

Den nya inskränkningen bör omfatta den användning som framgår av direktivet. Utöver den användning som nu beskrivits ska medlemsstaterna se till att personer med syn- eller annan läsnedsättning och sådana behöriga organ som är etablerade i Sverige kan erhålla eller få tillgång till ett exemplar i tillgängligt format från ett behörigt organ i en annan medlemsstat (artikel 4). Att enbart ta emot ett fysiskt exemplar av ett verk utgör emellertid i sig ingen relevant upphovsrättslig användning och kräver därför ingen reglering. När ett verk överförs genom att det laddas ned från internet så framställs visserligen ett exemplar av verket hos mottagaren. Detta kräver dock ingen särskild reglering utöver de föreslagna bestämmelserna om exemplarframställning.

Medlemsstaterna ska vidare se till att ett exemplar i tillgängligt format respekterar verkets integritet (artikel 3.2). Enligt upphovsrättslagen har upphovsmannen en rätt till respekt för verket som bl.a. innebär att det inte får ändras på sådant sätt att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks (3 §). En motsvarande rätt tillkommer utövande konstnärer och framställare av fotografiska bilder (45 § tredje stycket och 49 a § tredje stycket). Bestämmelserna om rätten till respekt för verket kommer att gälla för den användning som sker med stöd av den nya inskränkningen. Det innebär att den som framställer exemplar i strid med denna rätt riskerar att bli skadeståndsskyldig (se 54 §). Regeringen delar bedömningen i promemorian att någon ytterligare reglering för att säkerställa att exemplar som framställs med stöd av den nya inskränkningen respekterar verkets integritet inte behövs.

Svenska Förläggareföreningen och *Föreningen Svenska Läromedel* framhåller att det inte bör finnas någon rätt att framställa exemplar om personen med syn- eller annan läsnedsättning kan ta del av verket i ett annat format som finns tillgängligt på marknaden. Av direktivet framgår dock uttryckligen att medlemsstaterna inte får införa ytterligare krav för tillämpningen av undantaget, exempelvis förhandskontroll av den kommersiella tillgången till verk i tillgängligt format (se skäl 14). Det finns därmed inte någon möjlighet att införa ett sådant krav.

I direktivet klargörs att undantaget till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning endast får tillämpas i särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarens legitima intressen (artikel 3.3). Bestämmelsen ger uttryck för den s.k. trestegsregeln. Den bedöms utgöra en tolkningsregel som ska beaktas vid utformningen av inskränkningen men som inte kräver någon särskild bestämmelse (se prop. 2004/05:110 s. 83). Med särskilt beaktande av den ersättningsrätt som införs och det allmänna intresse som inskränkningen är avsedd att tillgodose anser regeringen att den nya inskränkningen är förenlig med principerna i trestegsregeln. Dessa principer kan dock, som *MTM* påpekar, få betydelse vid prövningen av hur olika bestämmelser ska tolkas (se NJA 2016 s. 212). Frågan om ersättning till upphovsmännen och andra rättighetshavare behandlas i avsnitt 6.3.

Som framgår av en hänvisning till bestämmelser i infosoc-direktivet ska användningen få ske även om ett verk skyddas av en teknisk åtgärd

Prop. 2017/18:241 (se artikel 3.4). En sådan rätt finns redan för bl.a. den användning som får ske inom ramen för den befintliga inskränkningen till förmån för personer med funktionsnedsättning (17 och 52 f §§). Regeringen anser att en motsvarande rätt bör införas i anslutning till den nya inskränkningen. Till skillnad från den befintliga inskränkningen ska dock rätten inte kunna begränsas för verk som enligt avtal tillgängliggjorts för användning ”on-demand” (jfr artikel 6.4 fjärde stycket i infosoc-direktivet).

6.2 Inskränkningen ska inte kunna åsidosättas genom avtal

Regeringens förslag: Avtalsvillkor som inskränker rätten för en person med syn- eller annan läsnedsättning, en fysisk person som handlar på dennes vägnar eller ett behörigt organ att använda ett verk med stöd av den nya inskränkningen ska vara ogiltiga.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att den tillåtna användningen inte kan åsidosättas genom avtal (artikel 3.5). Av skälen till direktivet framgår att medlemsstaterna ska se till att alla avtalsvillkor som syftar till att på något sätt förhindra eller begränsa tillämpningen av undantaget saknar rättslig verkan (skäl 9). Enligt regeringen bör det följaktligen införas en bestämmelse om att avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt den nya inskränkningen är ogiltiga. Därigenom skyddas användarnas rätt att få förfoga över de verk som omfattas av inskränkningen.

6.3 Upphovsmännens rätt till ersättning i vissa fall

Regeringens förslag: Ett behörigt organ som är etablerat i Sverige ska betala ersättning till upphovsmannen när det sprider eller överför exemplar med stöd av den nya inskränkningen på ett sådant sätt att en person med syn- eller annan läsnedsättning får behålla detta.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget i promemorian eller har inga invändningar mot det.

Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Svenska Journalistförbundet och Sveriges Läromedelsförfattares Förbund är kritiska till förslaget och anser att upphovsmännen ska ha rätt till ersättning oavsett om en person med syn- eller annan läsnedsättning får behålla ett exemplar av verket eller inte. *Svenska Journalistförbundet och Administration av Litterära Rättigheter i Sverige (ALIS)* framhåller att den befintliga ersättningsregeln har en begränsad betydelse i praktiken

och att rätten till ersättning bör ses över. Enligt *ALIS* är det talboksersättningen som har störst ekonomisk betydelse för upphovsmännen.

Nästan alla remissinstanser som företräder rättighetshavarna anser att det finns ett behov av en översyn av talboksersättningen. *ALIS* hemställer även att en utredning tillsätts för detta ändamål. Enligt föreningen har talboksersättningens storlek inte höjts i samma takt som användningen av verken har ökat. *Svenska Författarförbundet* påpekar att förslagen innebär att den användning som ligger till grund för fördelningen av talboksersättningen nu utökas ytterligare men att ersättningens storlek ligger kvar på samma nivå. Enligt förbundet bör en uppföljning av utvecklingen ske.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet tillåter medlemsstaterna att ha ett ersättningsystem för behöriga organs användning. Systemet får endast tillämpas på sådan användning som görs av behöriga organ som är etablerade på territoriet i den medlemsstat som har infört det. Medlemsstaterna ska dessutom se till att kraven inte är mer betungande för gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format än för situationer som inte är gränsöverskridande. Systemet får inte heller utformas på ett sådant sätt att det blir betungande för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Det får därför inte krävas att ersättningen ska utges av dessa personer. Vid fastställandet av ersättningsnivån ska hänsyn tas till bl.a. de intressen direktivet eftersträvar att tillgodose och att behöriga organs användning av verk sker utan vinstsyfte. Hänsyn ska också tas till vilken skada som användningen kan medföra för rättighetshavarna. (Se artikel 3.6 och skäl 14.)

Enligt den befintliga inskränkningen till förmån för personer med funktionsnedsättning har upphovsmannen rätt till ersättning när bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning sprider eller överför anpassade exemplar på sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket (17 § fjärde stycket upphovsrättslagen). Bakgrunden till ersättningsrätten är att det främst är sådan användning som ger upphov till en exemplarframställning som är av ekonomisk betydelse för upphovsmannen (prop. 2004/05:110 s. 183). Ersättningen ska bestämmas till ett skäligt belopp (s. 389).

Det är viktigt att personer med syn- eller annan läsnedsättning har möjlighet att ta del av verk i samma utsträckning som andra. Samtidigt har upphovsmannen ett intresse av att ersättning utgår för användningen av dennes verk. Den befintliga ersättningsregeln utgör enligt regeringen en rimlig avvägning mellan de olika intressena och bör enligt regeringens bedömning behållas. Den utvidgade möjligheten till användning som den nya inskränkningen medför motiverar inte heller någon annan ersättningsregel. Enligt regeringen bör därför samma ersättningsregel gälla för den nya inskränkningen som för den befintliga. I enlighet med direktivet ska ersättningskyldigheten enbart omfatta sådana behöriga organ som är etablerade i Sverige.

Storleken på ersättningen enligt den föreslagna regleringen bör bestämmas på samma sätt som enligt den befintliga ersättningsregeln. De omständigheter som anges i direktivet kan beaktas inom ramen för en skälighetsbedömning vid bestämmandet av ersättningen.

Flera remissinstanser påpekar att den s.k. talboksersättningen, som betalas till författare och översättare i samband med framställandet av ljud-

Prop. 2017/18:241 upptagningar av litterära verk, borde höjas. Som *Svenska Författarförbundet* påpekar innebär förslagen att den användning som ligger till grund för fördelningen av talboksersättningen utökas. Ersättningen kommer nämligen även omfatta exemplar som överförs eller sprids till andra länder inom EES. Enligt regeringens bedömning torde den utökade användningen emellertid inte vara så betydande att det motiverar en ökning av talboksersättningen. Det finns dock anledning att följa utvecklingen.

6.4 Behöriga organs skyldigheter

Regeringens förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om information som ska lämnas och krav på dokumentation när ett behörigt organ framställer, överför eller sprider exemplar med stöd av den nya inskränkningen samt om uppgifter som sådana exemplar ska förses med.

Regeringen ska även få meddela föreskrifter om rutiner som ett behörigt organ som är etablerat i Sverige ska följa och information som det ska lämna när det framställer, överför eller sprider exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning i en annan stat inom EES eller till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslagen i promemorian eller har inga invändningar mot dem.

Flera remissinstanser som företräder rättighetshavare – däribland *Sveriges Författarförbund*, *Administration av Litterära Rättigheter i Sverige (ALIS)* och *Svenska Journalistförbundet* – framhåller att samma skyldigheter bör gälla för alla som använder verk till förmån för personer med funktionsnedsättning oavsett om det sker enligt den nya eller den befintliga inskränkningen. Flera företrädare för rättighetshavare framhåller vidare att alla organisationer bör vara skyldiga att dokumentera och rapportera den användning som sker. *ALIS*, som sköter administrationen av talboksersättningen på uppdrag från Sveriges Författarförbund, påpekar att fördelningen av talboksersättningen är beroende av att information om användningen dokumenteras och rapporteras. *Sveriges Författarförbund* och *ALIS* föreslår att en myndighet eller en organisation utses som ansvarigt för att samla in och sammanställa informationen. Enligt *Föreningen Svenska Läromedel* bör ansvaret för detta åligga Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). *Svenska Förläggareföreningen* framhåller att de behöriga organen bör vara skyldiga att vidta åtgärder för att motverka otillåtna förfoganden och att det bör ske en uppföljning av hur organen uppfyller dessa skyldigheter.

MTM framhåller att de skyldigheter som kommer att åläggas myndigheten, i egenskap av behörigt organ, inte får leda till en försämring av tillgången till information för personer med funktionsnedsättning.

Datainspektionen påpekar att behöriga organ kan komma att behandla personuppgifter och efterfrågar därför en närmare analys av om behand-

lingen kommer kunna ske i enlighet med dataskyddsförordningen eller om det behöver införas särskilda bestämmelser i nationell rätt.

Svenska Journalistförbundet framhåller att det bör utredas om förslagen föranleder några ändringar av ansvarsreglerna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt direktivet har behöriga organ vissa skyldigheter när de överför eller sprider exemplar i tillgängligt format till en annan stat på den inre marknaden eller framställer exemplar till förmån för någon i en annan medlemsstat. De ska bl.a. ha rutiner för att säkerställa att exemplar i tillgängligt format endast överförs eller sprids till berättigade mottagare, att de vidtar lämpliga åtgärder för att motverka otillåtna förfoganden av exemplaren och att de visar vederbörlig aktsamhet vid – och dokumenterar – sin hantering av verk och exemplar i tillgängligt format. De ska också offentliggöra och uppdatera information om hur de uppfyller sina skyldigheter. De ska vidare på begäran, och på ett sätt som är tillgängligt, lämna en förteckning över vilka verk de har exemplar i tillgängligt format av, vilka de tillgängliga formaten är och namn och kontaktuppgifter till behöriga organ i andra länder inom EES med vilka de utbytt exemplar. (Se artikel 5.)

I upphovsrättsförordningen (1993:1212) finns det bestämmelser om vilka skyldigheter som bibliotek och organisationer har när de förfogar över verk med stöd av den befintliga inskränkningen till förmån för personer med funktionsnedsättning. Direktivets bestämmelser om skyldigheter för behöriga organ som överför och sprider exemplar på den inre marknaden, eller som framställer exemplar till förmån för en person i en annan stat inom EES, bör också tas in i denna förordning. *Lagrådet* efterfrågar närmare överväganden om vilka krav direktivet ställer på hur dessa bestämmelser ska genomföras när det gäller skyldigheten att tillhandahålla information om bl.a. vilka verk som det behöriga organet har exemplar i tillgängligt format av. Enligt regeringens bedömning är denna informationsskyldighet inte av sådant slag att det finns skäl att reglera den på något annat sätt än skyldigheten att ha vissa rutiner eller de skyldigheter som bibliotek m.fl. har i anslutning till den befintliga inskränkningen. Direktivet kräver inte heller att bestämmelserna genomförs på något annat sätt än genom förordning. Regeringen bör därför ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter både om rutiner som behöriga organ ska ha och om information som de ska lämna i samband med gränsöverskridande verksamhet. I enlighet med direktivet ska rutinerna ta sikte på åtgärder för att bl.a. motverka otillåten användning i samband med det gränsöverskridande utbytet. Frågan om huruvida det därutöver, vilket efterfrågas av *Svenska Förläggareföreningen*, ska finnas en skyldighet att vidta särskilda åtgärder för att motverka otillåten användning kräver närmare överväganden som inte är möjliga att göra inom ramen för detta ärende. Vid behov kan det finnas skäl att återkomma i frågan. Det bör i detta sammanhang framhållas att om exemplar överläts eller sprids till någon som inte är berättigad kan det vara fråga om upphovsrättsintrång (se prop. 2004/05:110 s. 176). Det ligger därför i organisationernas eget intresse att kontrollera att exemplar endast överförs eller sprids till sådana personer som har rätt till dem.

I enlighet med promemorians förslag bör de skyldigheter som i dag gäller för bibliotek m.fl. när dessa framställer exemplar med stöd av den

Prop. 2017/18:241 befintliga inskränkningen t.ex. när det gäller meddelanden till upphovs-
mannen, också få föreskrivas för behöriga organ när dessa framställer,
överför eller sprider exemplar enligt den föreslagna regleringen.

Behöriga organ som ägnar sig åt gränsöverskridande utbyte kommer
alltså att, utöver de skyldigheter som gäller för den verksamheten, be-
höva uppfylla de skyldigheter som i dag gäller för bibliotek m.fl. I enlig-
het med förslaget i promemorian bör ett bemyndigande i lag införas även
när det gäller föreskrivandet av skyldigheter för bibliotek och organi-
sationer. Regeringen avser att, med stöd av bemyndigandet, utfärda
motsvarande bestämmelser på nytt. Med beaktande av vad *Sveriges För-
fattarförbund*, *ALIS* och *Föreningen Svenska Läromedel* har anfört be-
dömer regeringen att bemyndigandena i förhållande till promemorians
förslag bör utformas på ett sätt som tydliggör att skyldigheterna för de
behöriga organen och bibliotek m.fl. – förutom när det gäller det gräns-
överskridande utbytet – ska vara desamma.

Att användningen dokumenteras och rapporteras är, som *ALIS* påpekar,
en förutsättning för fördelningen av talboksersättningen. Ersättningen
fördelas av Sveriges Författarförbund och utgår i princip från den faktis-
ka användningen av respektive verk. Regeringen har tidigare konstaterat
att den rapportering som sker i dag är tillräcklig för att Sveriges Författ-
arförbund ska få ett underlag för fördelningen av talboksersättningen (se
prop. 2016/17:119 s. 37). Det saknas i dagsläget anledning att göra en
annan bedömning. Det kan tilläggas att *MTM* framhåller att den rappor-
tering som sker i dag fungerar tillfredsställande.

Sammantaget anser regeringen att det inte finns anledning att införa
några dokumentations- eller rapporteringsskyldigheter utöver de som
redan finns i dag och de som enligt direktivet ska gälla för behöriga
organ som ägnar sig åt gränsöverskridande utbyte (se 4 § upphovsrätts-
förordningen respektive artikel 5 i direktivet). Eftersom förslagen innebär
att möjligheterna att använda verk till förmån för personer med funktions-
nedsättning utökas behöver dock utvecklingen följas. Regeringen
kan därför vid behov få anledning att återkomma i frågan.

Som *Datainspektionen* påpekar måste all personuppgiftsbehandling
som utförs av de behöriga organen vara förenlig med dataskyddsförord-
ningen². Förslagen innebär till skillnad från i dag att anpassade exemplar
till förmån för personer med funktionsnedsättning kommer att kunna ut-
bytas med andra länder. Detta innebär inte i sig någon förändring när det
gäller behandlingen av personuppgifter hos de myndigheter och organi-
sationer som tillhandahåller de anpassade exemplaren. Enligt regeringens
bedömning påverkar förslagen inte heller i övrigt förutsättningarna för
personuppgiftsbehandlingen. Skulle det visa sig finnas ett behov av
kompletterande bestämmelser får regeringen återkomma i frågan.

Svenska Journalistförbundet pekar på att frågor kan uppstå när det
gäller vem som ur ett grundlagsperspektiv är ansvarig för innehållet i
t.ex. en tidningsartikel när den överförs eller sprids i tillgängligt format.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd
för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet
av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförord-
ning).

Bestämmelser som syftar till att undvika ett splittrat ansvar för samma innehåll när en taltidning sprids genom ett radioprogram eller en teknisk upptagning, t.ex. en CD-ROM eller ett usb-minne, efter en tryckt förlaga finns i tryckfrihetsförordningen (1 kap. 7 §). Regeringen föreslår att motsvarande bestämmelser ska införas när det gäller tillhandahållanden som sker genom databaser över internet (se prop. 2017/18:49 s. 116–118). Frågan om huruvida det finns behov av en översyn av det grundlagsreglerade ansvaret för innehållet när det gäller spridning av anpassade exemplar för personer med funktionsnedsättning kräver närmare överväganden som inte kan göras inom ramen för detta ärende. Regeringen kan dock vid behov komma att återkomma till frågan i ett annat sammanhang.

7 Behöriga organ vid utbyte av exemplar med tredjeland enligt förordningen

Regeringens förslag: En myndighet som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning ska anses erkänd att tillhandahålla sådana tjänster vid tillämpningen av förordningen. Det samma ska gälla en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster med stöd av lag eller annan författning eller med bidrag från det allmänna.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget i promemorian eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Förordningen reglerar utbytet av exemplar i tillgängligt format med fördragsslutande stater utanför EES. Med stöd av förordningen kan personer med syn- eller annan läsnedsättning och behöriga organ ta emot exemplar i tillgängligt format från behöriga organ i en stat utanför EES. De behöriga organen har också rätt att överföra eller sprida exemplar till sådana organ. Förordningens bestämmelser är direkt tillämpliga i medlemsstaterna.

Bestämmelserna i förordningen om vilka organ som ska anses utgöra behöriga organ och därmed ha rätt att utbyta exemplar med tredje länder överensstämmer med direktivets. Precis som enligt direktivet avgörs alltså vilka organ som är behöriga i betydande utsträckning av vilka myndigheter och organisationer som är godkända eller erkända i en medlemsstat att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning. De myndigheter och organisationer som utgör behöriga organ vid tillämpningen av den nya inskränkningen bör enligt regeringens bedömning utgöra behöriga organ också vid tillämpningen av förordningen (se avsnitt 6.1). Mot denna bakgrund anser regeringen att en bestämmelse om vilka organ som ska anses erkända vid tillämpning av förordningen ska tas in i den föreslagna regleringen.

I övrigt behövs inga kompletterande bestämmelser till förordningen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 11 oktober 2018.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att den kompletterande bestämmelsen till förordningen ska träda i kraft den 12 oktober 2018.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslagen i promemorian eller har inga invändningar mot dem.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 11 oktober 2018 (artikel 11). Förordningen ska tillämpas från och med den 12 oktober 2018. De bestämmelser som genomför direktivet bör träda i kraft samma dag som direktivet ska börja tillämpas. Enligt regeringen kan den kompletterande bestämmelsen till förordningen lämpligen träda i kraft samma dag.

På upphovsrättens område gäller som allmän princip att nya bestämmelser ska tillämpas också på verk som tillkommit före ikraftträdandet av bestämmelserna. Det finns inte någon anledning att avvika från denna princip i förevarande fall. Den gäller även utan särskilt förordnande (se prop. 2016/17:119 s. 39). Det behövs därför inte någon särskild övergångsbestämmelse med sådant innehåll.

En annan princip som normalt följs vid ändringar i upphovsrättslagen är att nya bestämmelser inte gäller för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Även denna princip bör tillämpas för de nu aktuella lagändringarna och bör tas in i en särskild bestämmelse. Detta innebär bl.a. att redan ingångna avtal inte påverkas av ändringarna.

Vissa bibliotek och organisationer har enligt äldre bestämmelser tillstånd av regeringen att bl.a. framställa ljudupptagningar av litterära verk till personer med funktionsnedsättning. I samband med att tillståndskravet togs bort föreskrevs det i en övergångsbestämmelse att redan beslutade tillstånd skulle fortsätta gälla (SFS 2017:323). En organisation som har fått tillstånd av regeringen att framställa anpassade exemplar med stöd av äldre bestämmelser bör få fortsätta göra detta utan hinder av den föreslagna regleringen. Den tidigare meddelande övergångsbestämmelsen gäller också i fortsättningen. Något förordnande av att meddelande tillstånd ska fortsätta gälla behövs därför inte. Det behövs inte heller några ytterligare övergångsbestämmelser.

Regeringens bedömning: Lagförslagen kommer att förbättra tillgång till böcker och annat skriftligt material i tillgängligt format för personer med syn- eller annan läsnedsättning. De ekonomiska konsekvenserna för enskilda och företag som innehar rättigheter till det material som omfattas av förslagen blir begränsade. Eventuella kostnadsökningar för myndigheter kommer inte att bli större än att de rymms inom ramen för de nuvarande anslagen.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har inga synpunkter på bedömningen. Flera remissinstanser som företräder rättighetshavare framhåller vikten av att upphovsmännen får tillräcklig ersättning för sitt arbete. *Svenska Förläggareföreningen* framhåller att varje inskränkning i upphovsrätten innebär en minskad möjlighet för upphovsmannen att få ersättning. Enligt *Myndigheten för tillgängliga medier (MTM)* är det svårt att i dagsläget förutse hur det internationella utbytet kommer att påverka myndighetens kostnader för anpassade exemplar.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen kommer att ge större möjligheter för personer med syn- eller annan läsnedsättning att få tillgång till bl.a. böcker i ett sådant format att de enkelt kan ta del av dem. Den möjlighet som förslagen ger till utbyte av exemplar med andra länder kommer framför allt att förbättra tillgången till material som är författat på andra språk än svenska.

Det är främst MTM och Specialpedagogiska myndigheten som i dag producerar och köper in anpassade exemplar för personer med syn- eller annan läsnedsättning. MTM har i uppdrag att integrera ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete i sin verksamhet. Myndigheten har även en stor samling av anpassade titlar som behöriga organ i andra medlemsstater kan vilja ta del av. Att delta i det gränsöverskridande utbytet kan medföra vissa administrativa kostnader för MTM. Samtidigt kan det förväntas att MTM:s kostnader för att producera och köpa in anpassade exemplar på utländska språk kommer att sjunka. I stället för att själv bekosta framställandet av exemplar kommer MTM att kunna ta del av exemplar som framställts i andra stater. Det är i dagsläget, som MTM påpekar, svårt att förutse exakt hur det internationella utbytet kommer att påverka myndighetens kostnader. Enligt regeringen kan dock de ökade kostnaderna för myndigheten under alla förhållanden inte förväntas vara större än att de kan hanteras inom ramen för befintliga anslag.

Specialpedagogiska myndigheten ansvarar för att producera studielitteratur till grundskola och gymnasium. Intresset för denna litteratur torde vara begränsat utanför Sverige eftersom den till största delen är på svenska eller anpassad till personer som studerar på svenska. De nya bestämmelserna om gränsöverskridande utbyte kan därför inte förväntas påverka myndighetens verksamhet i någon större utsträckning. Det saknas således anledning att anta att förslagen kommer medföra några ökade kostnader för myndigheten.

Eventuella kostnadsökningar för andra myndigheter som framställer anpassade exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning bedöms också kunna hanteras inom ramarna för befintliga anslag. Inskränkningens bestämmelserna bedöms endast föranleda ett försumbart antal mål i domstol. Eventuella kostnadsökningar ryms inom befintliga anslagsramar för domstolarna.

När det gäller fysiska personer, företag och andra organisationer kommer förslagen att främst beröra de som har skapat, framfört eller framställt sådant material som omfattas av den nya regleringen. Förslagen berör även den som har förvärvat rätten till sådant material, t.ex. bok- eller tidningsförlag. De ekonomiska konsekvenserna för rättighetshavarna kan dock förväntas bli begränsade. Det är redan i dag möjligt att framställa, överföra och sprida anpassade exemplar av verk till förmån för personer med funktionsnedsättning. Även om förslagen kommer att göra det lättare för personer med syn- eller annan läsnedsättning att få tillgång till sådana exemplar – framför allt genom utbytet av exemplar mellan länder – kan det inte förväntas att detta medför att rättighetshavarna drabbas ekonomiskt i någon större utsträckning. Det måste beaktas att förslagen endast tillåter sådan användning som sker utan förvärvssyfte. Precis som i dag kommer dessutom rättighetshavarna att ha rätt till ersättning när behöriga organ överför eller sprider exemplar i tillgängligt format på ett sådant sätt att personer med syn- eller annan läsnedsättning får behålla ett exemplar av verket. Ersättningsrätten gäller även vid det gränsöverskridande utbytet av exemplar. Vidare kommer talboksersättningen att omfatta den användning som sker med stöd av de föreslagna bestämmelserna.

10 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

2 kap. Inskränkningar i upphovsrätten

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionsnedsättning

17 § En person med syn- eller annan läsnedsättning som på grund av detta inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av en bok eller annan skrift, notation eller tillhörande illustration i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning får framställa exemplar av verket i ett för honom eller henne tillgängligt format. Detsamma gäller en fysisk person som handlar på den personens vägnar.

Första stycket ger endast rätt att framställa exemplar av verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning lovligen har tillgång till och för hans eller hennes egen användning.

Med en person med syn- eller annan läsnedsättning avses

1. en person med blindhet,

2. en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har en sådan nedsättning,

3. en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller

4. en person som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om en rätt för personer med syn- eller annan läsnedsättning att använda vissa verk. Paragrafen genomför artikel 3.1 a samt delvis artiklarna 2, 3.2 och 4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag.

Enligt *första stycket* får personer med syn- eller annan läsnedsättning som inte kan ta del av verk i form av böcker m.m. i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning framställa exemplar av verken i ett för honom eller henne tillgängligt format. Vad som avses med ”en person med syn- eller annan läsnedsättning” framgår av tredje stycket.

Som framgår av lagtexten får också den som handlar på en berättigad persons vägnar framställa sådana exemplar. Det innebär att t.ex. anhöriga eller assistenter har möjlighet att framställa exemplar i ett tillgängligt format åt en person med syn- eller annan läsnedsättning. Som anges i lagtexten är det endast fysiska personer som får framställa exemplar med stöd av förevarande paragraf. För juridiska personers rätt att framställa exemplar till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning, se 17 a §.

Rätten att framställa exemplar omfattar verk i form av böcker och andra skrifter, notationer och tillhörande illustrationer. Med skrifter avses bl.a. tidskrifter, tidningar och magasin. Notationer inkluderar notskrift i form av notblad. Det saknar betydelse om materialet finns på papper eller digitalt, exempelvis på en webbplats. Det är också tillåtet att framställa exemplar av en ljudupptagning av t.ex. en bok. Detta följer av att paragrafen enligt 45 och 46 §§ ska tillämpas också på närstående rättigheter i form av ljudupptagningar och framföranden av utövande konstnärer.

Som anges i lagtexten omfattar rätten att framställa exemplar även tillhörande illustrationer. Det avser exempelvis kartor, fotografiska verk och fotografiska bilder i böcker. Rätten till exemplarframställning av tillhörande illustrationer som utgör verk framgår direkt av förevarande paragraf. Att rätten även omfattar fotografiska bilder som inte utgör verk i lagens mening, men som omfattas av skyddet för närstående rättigheter, framgår av 49 a §.

För att framställning av exemplar i ett tillgängligt format ska få ske krävs att verket är offentliggjort. Vad som avses med detta framgår av 8 § första stycket.

Med exemplar i tillgängligt format avses exemplar av ett verk i ett alternativt format som ger en person med syn- eller annan läsnedsättning tillgång till verket lika enkelt och bekvämt som en person utan en sådan nedsättning. Exemplar i tillgängligt format kan handla om t.ex. punktskrift, storstil, anpassade e-böcker, talböcker och radiosändningar. Exemplar som till sin natur är tillgängliga, s.k. ”born-accessible works”,

Prop. 2017/18:241 utgör inte exemplar i tillgängligt format i paragrafens mening. Däremot omfattas anpassningar av exemplar som redan är tillgängliga för vissa personer med syn- eller annan läsnedsättning men som, på grund av olika former eller grader av nedsättning, inte är tillgängliga för andra. Att det redan finns exemplar av ett verk på marknaden som är tillgängliga innebär inte att rätten för en person med syn- eller annan läsnedsättning att framställa exemplar i ett för honom eller henne tillgängligt format faller bort. Någon förhandskontroll av den kommersiella tillgången till verk i tillgängliga format krävs alltså inte för att exemplar i tillgängligt format ska få framställas.

Av *andra stycket* framgår att rätten att framställa exemplar i ett tillgängligt format endast omfattar verk som en person med syn- eller annan läsnedsättning har lovlig tillgång till. Det är möjligt att få lovlig tillgång till ett verk genom att köpa ett exemplar av det eller genom att teckna en licens som ger rätt att använda verket. Också den som har tillgång till ett verk med stöd av lag, t.ex. som en följd av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap., har lovlig tillgång till verket. Vidare får den som framställer exemplar med stöd av förevarande paragraf lovlig tillgång till verket, t.ex. i samband med att ett exemplar laddas ned från internet. Detta gäller även om exemplaret i fråga överförs från ett organ i en annan stat inom EES som enligt lagen i den staten är behörigt organ.

Framställningen av exemplar med stöd av förevarande paragraf får endast ske för egen användning av personen med syn- eller annan läsnedsättning. Det innebär att exemplaret ska vara framställt för att tillgodose de behov som personen med syn- eller annan läsnedsättning själv har. Rätten att framställa exemplar enligt denna paragraf är därmed mer begränsad än enligt 12 §. Den paragrafen tillåter nämligen även framställning av exemplar åt personer inom familje- eller umgängeskretsen (se prop. 2004/05:100 s. 383).

Det är följaktligen inte tillåtet för personen med syn- eller annan läsnedsättning att sprida eller överföra exemplar som framställts med stöd av denna paragraf till någon annan. Detta gäller även om exemplaret sprids eller överförs till en annan person med syn- eller annan läsnedsättning, som i och för sig är berättigad att själv framställa sådana exemplar. Överlåtelse och spridning av ett exemplar kräver nämligen som utgångspunkt rättighetshavarens tillåtelse (jfr 2 §). Behöriga organ kan dock i vissa fall överföra och sprida exemplar utan sådan tillåtelse, se 17 a §.

I *tredje stycket* anges vad som avses med en person med syn- eller annan läsnedsättning. Enligt *punkt 1* omfattar detta en person med blindhet. Det omfattar också enligt *punkt 2* en person med en annan synnedsättning än blindhet under förutsättning att denna inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har en sådan nedsättning. En person som kan läsa med hjälp av glasögon eller linser har således normalt inte rätt att framställa exemplar med stöd av förevarande paragraf. Enligt *punkt 3* omfattas vidare den som har perceptions- eller lässvårigheter, t.ex. en person med dyslexi eller någon annan form av inlärningssvårighet. För att omfattas krävs det att lässvårigheterna beror på en funktionsnedsättning, dvs. en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Den som har svårigheter att läsa tryckt text på grund av t.ex. bristande språk-

kunskaper omfattas däremot inte. En person med hörselnedsättning torde inte heller omfattas (jfr avsnitt 6.1). Enligt *punkt 4* omfattas också den som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.

17 a § Ett behörigt organ får under motsvarande förutsättningar som anges i 17 § framställa sådana exemplar som avses i den paragrafen. Det får även överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning som avses i den paragrafen och som är bosatta i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), till andra behöriga organ i Sverige och till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

Första stycket ger endast rätt att framställa exemplar av verk som det behöriga organet lovligen har tillgång till. Framställningen, överföringen och spridningen får ske endast till en person med syn- eller annan läsnedsättning för hans eller hennes egen användning och får inte ske i förvärvssyfte.

Med ett behörigt organ i Sverige avses

1. en myndighet som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning,

2. en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 om organisationen tillhandahåller tjänsterna med stöd av lag eller annan författning eller får bidrag från det allmänna för att tillhandahålla tjänsterna, eller

3. en icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om en rätt för behöriga organ att använda vissa verk. Paragrafen genomför artikel 3.1 b och delvis artiklarna 2, 3.2 och 4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag.

Enligt *första stycket* får behöriga organ framställa exemplar till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Framställningen får ske under motsvarande förutsättningar som anges i 17 §. Det innebär bl.a. att den endast får avse offentliggjorda verk i form av böcker och andra skrifter, notationer och tillhörande illustrationer. Om de närmare förutsättningarna för exemplarframställningen, se kommentaren till 17 §. Att rätten att förfoga över material med stöd av denna paragraf även omfattar till upphovsrätten närstående rättigheter framgår av 45, 46, 48, 49 och 49 a §§.

Av första stycket framgår vidare att behöriga organ får överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning som avses i 17 § och som är bosatta i Sverige eller i en annan stat inom EES, till andra behöriga organ i Sverige och till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ. Att det ska vara fråga om en person med syn- eller annan läsnedsättning som avses i 17 § innebär i enlighet med första stycket i den paragrafen att överföringen och spridningen endast får ske till en person med syn- eller annan läsnedsättning som på grund av nedsättningen inte kan ta del av verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning. Vad som avses med ett behörigt organ framgår av tredje stycket. Vilka mynd-

Prop. 2017/18:241 igheter och organisationer som är behöriga organ i en annan stat ska bedömas enligt lagen i den staten.

Av *andra stycket* framgår att de exemplar som framställs av ett behörigt organ endast får avse verk som det behöriga organet har lovlig tillgång till. Framställningen, överföringen och spridningen får endast ske till en person med syn- eller annan läsnedsättning för hans eller hennes egen användning. Bestämmelserna motsvarar vad som gäller för egen exemplarframställning av personer med syn- eller annan läsnedsättning. För den närmare innebörden av dessa krav, se kommentaren till 17 §.

Av *andra stycket* framgår också att framställningen, överföringen och spridningen inte får ske i förvärvssyfte. Innebörden är densamma som i motsvarande bestämmelse till förmån för personer med funktionsnedsättning (se 17 e §).

I *tredje stycket* anges vad som avses med behöriga organ i Sverige. Som framgår av lagtexten avses med behöriga organ myndigheter och vissa organisationer som tillhandahåller utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning.

Enligt *punkt 1* utgör myndigheter som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning behöriga organ. Detta omfattar inte alla myndigheter som inom ramen för sin verksamhet tillhandahåller bl.a. information på ett tillgängligt sätt för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Det krävs att myndigheten i fråga har som uppgift att t.ex. tillgängliggöra information för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Detta inkluderar exempelvis Myndigheten för tillgängliga medier, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Myndigheten för yrkeshögskolan. Ytterligare exempel är bibliotek med offentlig huvudman som ingår i det allmänna biblioteksväsendet (4 § bibliotekslagen [2013:801]). Det gäller vissa skol- och högskolebibliotek.

Av *punkt 2* framgår att även privata organisationer kan utgöra behöriga organ. Som anges i lagtexten gäller det organisationer som tillhandahåller aktuella tjänster utan vinstsyfte och med stöd av lag eller annan författning eller med bidrag från det allmänna. Organisation i paragrafens mening är inte begränsad till viss verksamhetsform. Även aktiebolag kan alltså utgöra behöriga organ.

Statliga bidrag som lämnas till privata organisationer för att tillhandahålla aktuella tjänster betalas ut enligt bl.a. förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd, förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet och förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Bidrag för sådana ändamål kan också betalas av en kommun eller ett landsting. Det avgörande är om bidraget betalas ut för organisationens tillhandahållande av utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning. Ett exempel på en organisation som får bidrag för att tillhandahålla sådana tjänster är Synskadades Riksförbund.

Organisationer som tillhandahåller de aktuella tjänsterna med stöd av lag eller annan författning är framför allt bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet (4 § bibliotekslagen [2013:801]). Det kan avse folkbibliotek, skolbibliotek, regional biblioteksverksamhet, högskolebibliotek, lånceutraler och annan offentligt finansierad biblioteksverksamhet

(1 § bibliotekslagen). I de fall biblioteken bedrivs i verksamhet som har en offentlig huvudman omfattas de av punkten 1.

En förutsättning för att en organisation ska utgöra ett behörigt organ enligt denna punkt är att den tillhandahåller tjänsterna utan vinstsyfte. Det betyder inte att organisationen som sådan måste bedrivas utan vinstsyfte. Följaktligen kan även vinstdrivande organisationer utgöra behöriga organ. Ett exempel på ett sådant behörigt organ är en vinstdrivande skola som har ett skolbibliotek.

Enligt *punkt 3* utgör icke-vinstdrivande organisationer behöriga organ om de tillhandahåller de nämnda tjänsterna som en av deras huvudsakliga uppgifter, institutionella skyldigheter eller som en del av deras uppdrag i allmänhetens intresse. Det torde främst vara fråga om stiftelser som drivs utan vinstintresse och ideella föreningar. Det kan även vara fråga om radio och tv-företag inom public service som har i uppdrag att tillhandahålla sådana tjänster som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

17 b § *Avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt 17 eller 17 a § är ogiltiga.*

Av paragrafen, som är ny, framgår att bestämmelserna i 17 och 17 a §§ är tvingande. Paragrafen genomför artikel 3.5 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Enligt paragrafen är avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt 17 eller 17 a § ogiltiga. De som har rätt att använda verk enligt dessa paragrafer är personer med syn- eller annan läsnedsättning, personer som handlar på deras vägnar och behöriga organ. Bestämmelsen omfattar alla avtalsvillkor som syftar till att på något sätt förhindra eller begränsa användarnas rätt enligt 17 eller 17 a §. Bestämmelsen träffar exempelvis ett avtalsvillkor i ett licensavtal som innebär att exemplar inte får framställas till förmån för personer med syn- eller annan läsnedsättning.

17 c § *När ett behörigt organ som är etablerat i Sverige överför eller sprider exemplar med stöd av 17 a § till personer med syn- eller annan läsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning.*

Paragrafen, som är ny, reglerar upphovsmannens rätt till ersättning i vissa fall. Paragrafen genomför artikel 3.6 i direktivet och utformas huvudsakligen på samma sätt som motsvarande bestämmelse om ersättning i 17 e § fjärde stycket första meningen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Av paragrafen framgår att upphovsmannen har rätt till ersättning när vissa behöriga organ överför eller sprider exemplar med stöd av 17 a § till personer med syn- eller annan läsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket.

Som framgår av lagtexten omfattar ersättningskyldigheten behöriga organ som är etablerade i Sverige. Vad som avses med ett behörigt organ framgår av 17 a § tredje stycket. För att ett behörigt organ ska anses etablerat i Sverige torde det krävas att organet stadigvarande och

Prop. 2017/18:241 kontinuerligt bedriver verksamhet här (jfr om EU-domstolens praxis i prop. 2010/11:87 s. 28).

Ersättningen ska utges av det behöriga organet och bestäms på samma sätt som enligt 17 e § fjärde stycket. Det innebär att ersättningen ska bestämmas till ett skäligt belopp (se t.ex. prop. 2004/05:110 s. 389). Vid bedömningen ska samtliga omständigheter av betydelse beaktas, bl.a. den avsedda användningen och den skada som användningen kan medföra för rättighetshavarna. Hänsyn ska också tas till de intressen direktivet eftersträvar att tillgodose och att behöriga organs användning av verk sker utan vinstsyfte. Kan inte någon överenskommelse om ersättningens storlek träffas mellan parterna kan frågan bli föremål för prövning i domstol. Behörig domstol är Patent- och marknadsdomstolen (58 §).

17 d § De myndigheter och organisationer som avses i 17 a § tredje stycket 1 och 2 ska anses erkända att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning vid tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 av den 13 september 2017 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om vilka myndigheter och organisationer som utgör behöriga organ vid tillämpningen av EU-förordningen om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredje länder av exemplar i tillgängligt format. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Av paragrafen framgår att de myndigheter och organisationer som utgör behöriga organ enligt 17 a § tredje stycket 1 och 2 ska anses erkända att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning vid tillämpningen av EU-förordningen. Dessa myndigheter och organisationer utgör alltså behöriga organ i enlighet med artikel 2.4 i förordningen.

Även sådana organisationer som utgör behöriga organ enligt 17 a § tredje stycket 3 utgör behöriga organ vid tillämpningen av förordningen, dvs. icke-vinstdrivande organisationer som tillhandahåller utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse. Detta framgår direkt av EU-förordningen (se artikel 2.4 i förordningen).

17 e § Var och en får i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§ och på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§ även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som personer som är döva eller har en hörselnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exempelaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer med stöd av denna paragraf sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmanen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till användning av verk till förmån för personer med funktionsnedsättning. Bestämmelserna i paragrafen finns enligt hittills gällande rätt i 17 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Genom ändringarna i paragrafen klargörs att den ska tillämpas i sådana fall som inte omfattas av 17 eller 17 a §. Det innebär att paragrafen ska tillämpas på användning till förmån för personer med andra funktionsnedsättningar än syn- eller annan läsnedsättning, t.ex. personer med hörselnedsättning. Den ska också tillämpas i den mån personer med syn- eller annan läsnedsättning har behov av anpassade exemplar av andra verk än verk i form av böcker och andra skrifter, notationer samt tillhörande illustrationer.

Utöver att paragrafens tillämpningsområde begränsas innebär ändringarna inte någon förändring i sak. De närmare förutsättningarna för när inskränkningen är tillämplig framgår av äldre förarbeten (se prop. 2004/05:110 s. 385 f.).

17 f § Regeringen får meddela föreskrifter om information som ska lämnas och om krav på dokumentation när behöriga organ samt bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning framställer, överför eller sprider exemplar enligt 17 a eller 17 e § samt om uppgifter som sådana exemplar ska föras med.

Regeringen får även meddela föreskrifter om rutiner som ett behörigt organ som är etablerat i Sverige ska följa och information som det ska lämna när det framställer, överför eller sprider exemplar med stöd av 17 a § till personer med syn- eller annan läsnedsättning i en annan stat inom EES eller till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

Paragrafen, som är ny, innehåller bemyndiganden som gör det möjligt för regeringen att meddela föreskrifter om vissa skyldigheter för behöriga organ samt bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Genom första stycket bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om information som ska lämnas och om krav på dokumentation när behöriga organ samt bibliotek och organisationer framställer, överför eller sprider anpassade exemplar enligt 17 a eller 17 e § samt uppgifter som sådana exemplar ska föras med.

Prop. 2017/18:241 Genom *andra stycket* bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om rutiner som behöriga organ ska ha och information som de ska lämna när de framställer, överför eller sprider exemplar med stöd av 17 a § till personer med syn- eller annan läsnedsättning i en annan stat inom EES eller till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ. Som framgår av lagtexten ska skyldigheten att upprätta rutiner och lämna information endast omfatta behöriga organ som är etablerade i Sverige. Vad som avses med ett behörigt organ framgår av 17 a § tredje stycket. Om innebörden av etableringskravet, se kommentaren till 17 c §.

2 a kap. Rätt till särskild ersättning

Ersättning vid tillverkning och införsel av anordningar för ljud- eller bildupptagning

26 k § När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna *ska*

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,
2. föras ut ur landet, eller
3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med *funktionsnedsättning*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den s.k. kassettersättningen. Ändringarna i *andra stycket* är endast språkliga.

5 kap. Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

Utövande konstnärer

45 § En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde eller, för ljudupptagningar, sjuttionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utövande konstnärers rättigheter. Ändringarna i paragrafen genomför delvis artiklarna 2–4. Frågan behandlas i avsnitt 6.1.

I *tredje stycket* införs hänvisningar till de nya 17–17 c §§. Hänvisningarna innebär att bestämmelserna i dessa paragrafer ska vara tillämpliga på framföranden som ingår i en ljudupptagning.

Den befintliga hänvisningen till nuvarande 17 § ändras eftersom paragrafen ska betecknas 17 e §.

Framställare av ljud- eller bildupptagningar

46 § En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Hävs ett avtal enligt 45 d §, gäller dock inte längre rättigheterna. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättigheter för framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder. Ändringarna i paragrafen genomför delvis artiklarna 2–4. Frågan behandlas i avsnitt 6.1.

I *tredje stycket* införs hänvisningar till de nya 17–17 c §§. Hänvisningarna innebär att bestämmelserna i dessa paragrafer ska tillämpas på upptagningar av ljud och rörliga bilder.

Prop. 2017/18:241 Den befintliga hänvisningen till nuvarande 17 § ändras eftersom paragrafen ska betecknas 17 e §.

Radio- och tv-företag

48 § Ett radio- eller tv-företag har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller
5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtonde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller tv-företag har krav på ersättning för en sådan vidareutsändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § tredje stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättigheter för radio- och tv-företag. Ändringarna i paragrafen genomför delvis artiklarna 2–4. Frågan behandlas i avsnitt 6.1.

I *tredje stycket* införs hänvisningar till de nya 17–17 c §§. Hänvisningarna innebär att bestämmelserna i dessa paragrafer ska tillämpas på utsändningar som skyddas enligt förevarande paragraf.

Den befintliga hänvisningen till nuvarande 17 § ändras eftersom paragrafen ska betecknas 17 e §.

Framställare av kataloger m.m.

49 § Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 18–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Ett avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltigt. Prop. 2017/18:241

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättigheter för framställare av kataloger m.m. Ändringarna i paragrafen genomför delvis artiklarna 2–4. Frågan behandlas i avsnitt 6.1.

I *tredje stycket* införs hänvisningar till de nya 17–17 c §§. Hänvisningarna innebär att bestämmelserna i dessa paragrafer ska tillämpas på arbeten som skyddas enligt förevarande paragraf.

Den befintliga hänvisningen till nuvarande 17 § ändras eftersom paragrafen ska betecknas 17 e §.

Fotografer

49 a § Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 18–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättigheter för framställare av fotografiska bilder. Ändringarna i paragrafen genomför delvis artiklarna 2–4. Frågan behandlas i avsnitt 6.1.

I *fjärde stycket* införs hänvisningar till de nya 17–17 c §§. Hänvisningarna innebär att bestämmelserna i dessa paragrafer ska tillämpas på fotografiska bilder som skyddas enligt förevarande paragraf och som utgör tillhörande illustrationer till sådana verk som omfattas av 17 och 17 a §.

Den befintliga hänvisningen till nuvarande 17 § ändras eftersom paragrafen ska betecknas 17 e §.

6 a kap. Skydd för tekniska åtgärder m.m.

Skydd för tekniska åtgärder

52 f § Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 17 a, 17 e, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligt har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

I fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt

Prop. 2017/18:241 *gäller första och andra styckena endast sådan användning som sker med stöd av 17 eller 17 a §.*

Paragrafen ger vissa användare en möjlighet att använda exemplar av verk och andra skyddade prestationer trots att tekniska åtgärder används för att skydda dessa. Ändringarna i paragrafen genomför artikel 3.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1. Tredje stycket utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag.

I *första stycket* införs hänvisningar till de nya 17 och 17 a §§. Hänvisningarna innebär att paragrafen ska tillämpas vid användning enligt 17 och 17 a §§.

I *tredje stycket* finns ett undantag från rätten att få tillgång till ett verk som skyddas av tekniska skyddsåtgärder när verket enligt avtal gjorts tillgängligt för användning ”on-demand”, dvs. på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt. Ändringarna i tredje stycket innebär att undantaget inte gäller sådan användning som sker med stöd av 17 eller 17 a §. Liksom enligt hittills gällande rätt tillämpas undantaget för sådan användning som sker med stöd av 16, 17 e, 26 eller 26 a §.

Den befintliga hänvisningen i paragrafen till nuvarande 17 § ändras eftersom paragrafen ska betecknas 17 e §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 11 oktober 2018.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

Av *första punkten* framgår att lagändringarna träder i kraft den 11 oktober 2018.

Enligt *andra punkten* gäller äldre bestämmelser fortfarande för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som förvärvats före ikraftträdandet. Detta innebär bl.a. att redan ingångna avtal inte påverkas av lagändringarna.

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2017/1564

av den 13 september 2017

om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) Unionsrättsakter på området för upphovsrätt och närstående rättigheter ger rättslig förutsägbarhet och en hög skyddsnivå för rättighetshavarna och utgör ett harmoniserat regelverk. Det regelverket bidrar till en välfungerande inre marknad och stimulerar innovation, skapande, investeringar och produktion av nytt innehåll, även i digital miljö. Det syftar också till att främja tillgången till kunskap och kultur genom att skydda verk och andra alster och genom att tillåta undantag eller inskränkningar som är i allmänhetens intresse. En skälig avvägning av rättigheter och intressen mellan rättighetshavare och användare bör säkerställas.
- (2) Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG ⁽³⁾, 2001/29/EG ⁽⁴⁾, 2006/115/EG ⁽⁵⁾ och 2009/24/EG ⁽⁶⁾ harmoniserar rättighetshavarnas rättigheter på området för upphovsrätt och närstående rättigheter. Dessa direktiv, tillsammans med Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/28/EU ⁽⁷⁾, innehåller en uttömmande förteckning över undantag från och inskränkningar i dessa rättigheter, vilket gör det möjligt att använda innehåll utan tillstånd från rättighetshavarna under vissa förutsättningar för att uppnå vissa politiska mål.
- (3) Personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning fortsätter att stå inför många hinder när de vill få tillgång till böcker och annat tryckt material som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter. Med hänsyn till rättigheterna för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, enligt vad som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, bör åtgärder vidtas för att öka tillgången till böcker och annat tryckt material i tillgängliga format och förbättra deras omsättning på den inre marknaden.

⁽¹⁾ EUT C 125, 21.4.2017, s. 27.

⁽²⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 6 juli 2017 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 17 juli 2017.

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (EGT L 77, 27.3.1996, s. 20).

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 22.6.2001, s. 10).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/115/EG av den 12 december 2006 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter (EUT L 376, 27.12.2006, s. 28).

⁽⁶⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/24/EG av den 23 april 2009 om rättsligt skydd för datorprogram (EUT L 111, 5.5.2009, s. 16).

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/28/EU av den 25 oktober 2012 om viss tillåten användning av anonyma verk (EUT L 299, 27.10.2012, s. 5).

- (4) Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning (nedan kallat *Marrakechfördraget*) undertecknades på unionens vägnar den 30 april 2014 ⁽¹⁾. Syftet är att förbättra tillgängligheten till och det gränsöverskridande utbytet av vissa verk och andra skyddade alster i tillgängliga format för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning. Marrakechfördraget kräver att de avtalslutande parterna föreskriver undantag från eller inskränkningar i upphovsrätt och närstående rättigheter med avseende på framställning och distribution av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra skyddade alster, och gränsöverskridande utbyte av sådana exemplar. Unionens ingående av Marrakechfördraget kräver anpassning av unionsrätten genom införande av ett obligatoriskt och harmoniserat undantag för användning, verk och berättigade personer som omfattas av det fördraget.
- (5) Enligt domstolens yttrande 3/15 ⁽²⁾ måste de undantag eller de inskränkningar i upphovsrätt och närstående rättigheter med avseende på framställning och distribution av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra skyddade alster som föreskrivs i Marrakechfördraget införas inom ramen för det område som harmoniserats genom direktiv 2001/29/EG.
- (6) Genom detta direktiv genomförs på ett harmoniserat sätt de skyldigheter som unionen måste uppfylla enligt Marrakechfördraget, så att det säkerställs att motsvarande åtgärder tillämpas på ett konsekvent sätt på hela den inre marknaden. Detta direktiv bör därför föreskriva ett obligatoriskt undantag från de rättigheter som harmoniseras genom unionsrätten och är relevanta för den användning och de verk som omfattas av Marrakechfördraget. Dessa rättigheter omfattar i synnerhet rätten till mångfaldigande, överföring till allmänheten, tillgängliggörande för allmänheten, spridning och utlåning, enligt vad som anges i direktiv 2001/29/EG, 2006/115/EG och 2009/24/EG, liksom de motsvarande rättigheter som föreskrivs i direktiv 96/9/EG. Eftersom de undantag eller inskränkningar som föreskrivs i Marrakechfördraget även omfattar verk i ljudformat, såsom ljudböcker, bör de obligatoriska undantag som föreskrivs i detta direktiv tillämpas också på närstående rättigheter.
- (7) Detta direktiv rör personer med blindhet, personer med en synnedsättning som inte kan förbättras så att de får en synfunktion som är väsentligen likvärdig med synfunktionen hos en person som inte har någon sådan nedsättning, personer som har perceptions- eller lässvårigheter, inklusive dyslexi eller andra inlärningssvårigheter som hindrar dem från att läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som personer utan en sådan funktionsnedsättning, och personer som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa, i den mån dessa personer till följd av sådana skador eller funktionsnedsättningar inte har möjlighet att läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som personer utan sådana skador eller funktionsnedsättningar. Detta direktiv syftar därför till att förbättra tillgången till böcker, inbegripet e-böcker, tidskrifter, tidningar, magasin eller andra skrifter, notationer inklusive notskrift, samt annat tryckt material, även i ljudformat, oavsett om de är digitala eller analoga, tillgängliga online eller offline, i format som gör dessa verk och andra alster tillgängliga för dessa personer i väsentligen samma utsträckning som för personer utan sådan skada eller funktionsnedsättning. Tillgängliga format inkluderar exempelvis punktskrift, storstil, anpassade e-böcker, talböcker och radiosändningar.
- (8) Det obligatoriska undantag som föreskrivs i detta direktiv bör begränsa rätten till mångfaldigande, så att man tillåter varje åtgärd som krävs för att ändra eller konvertera eller anpassa ett verk eller annat alster på ett sådant sätt att det går att framställa ett exemplar i tillgängligt format som gör det möjligt för berättigade personer att få tillgång till detta verk eller annat alster. Detta inbegriper tillhandahållandet av de medel som krävs för att navigera information i ett exemplar i tillgängligt format. Det inbegriper även ändringar som kan behövas när formatet för ett verk eller annat alster redan är tillgängligt för vissa berättigade personer men eventuellt inte för andra berättigade personer på grund av olika skador eller funktionsnedsättningar eller olika grader av sådana skador eller funktionsnedsättningar.
- (9) Tillåten användning enligt detta direktiv bör omfatta framställning av exemplar i tillgängligt format av antingen berättigade personer eller behöriga organ som tillgodoser deras behov, oavsett om dessa behöriga organ är offentliga eller privata organisationer, särskilt bibliotek, utbildningsanstalter och andra organisationer utan vinstsyfte, som betjänar personer med läsnedsättning som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter, eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse. Tillåten användning enligt detta direktiv bör

⁽¹⁾ Rådets beslut 2014/221/EU av den 14 april 2014 om undertecknande, på Europeiska unionens vägnar, av Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp (EUT L 115, 17.4.2014, s. 1).

⁽²⁾ Domstolens yttrande av den 14 februari 2017, 3/15, ECLI:EU:C:2017:114, punkt 112.

också omfatta framställning av exemplar i tillgängligt format för exklusiv användning av berättigade personer, av en fysisk person som handlar på en berättigad persons vägnar eller som assisterar den berättigade person som framställer sådana exemplar. Exemplar i tillgängligt format bör framställas endast av verk eller andra alster som berättigade personer eller behöriga organ har laglig tillgång till. Medlemsstaterna bör se till att alla avtalsvillkor som syftar till att på något sätt förhindra eller begränsa tillämpningen av undantaget saknar rättslig verkan.

- (10) Undantaget enligt detta direktiv bör tillåta behöriga organ att inom unionen framställa och online och offline distribuera exemplar i tillgängligt format av verk eller andra alster som omfattas av detta direktiv. Detta direktiv bör inte införa någon skyldighet för behöriga organ att framställa och distribuera sådana exemplar.
- (11) Det bör vara möjligt att låta exemplar i tillgängligt format som framställts i en medlemsstat vara tillgängliga i alla medlemsstater för att säkerställa bättre tillgänglighet på hela den inre marknaden. Detta skulle minska behovet av dubbelarbete när det gäller att framställa exemplar i tillgängligt format av ett och samma verk eller alster i hela unionen och därmed ge besparingar och effektivitetsvinster. Detta direktiv bör därför säkerställa att exemplar i tillgängligt format som framställts av behöriga organ i en medlemsstat kan omsättas och göras åtkomliga för berättigade personer och behöriga organ i hela unionen. I syfte att främja sådant gränsöverskridande utbyte, och för att underlätta behöriga organs ömsesidiga identifiering och samarbete, bör frivilligt utbyte av upplysningar om namn och kontaktuppgifter till behöriga organ som är etablerade i unionen, inbegripet webbplatser om sådana finns, uppmuntras. Medlemsstaterna bör därför tillhandahålla kommissionen de upplysningar som de tar emot från behöriga organ. Detta bör inte medföra en skyldighet för medlemsstaterna att kontrollera sådana upplysningars fullständighet och riktighet eller deras överensstämmelse med nationell rätt som införlivar detta direktiv. Upplysningarna bör göras tillgängliga online av kommissionen på en central informationskontaktpunkt på unionsnivå. Detta skulle också hjälpa behöriga organ, liksom berättigade personer och rättighetshavare, att kontakta behöriga organ för att erhålla ytterligare information, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i detta direktiv och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 ⁽¹⁾. Den ovannämnda centrala informationskontaktpunkten bör vara ett komplement till den informationskontaktpunkt som ska upprättas av den internationella byrån vid Världspannsorganisationen för den intellektuella äganderätten (Wipo), i enlighet med Marrakechfördraget, i syfte att underlätta identifiering av och samarbete mellan behöriga organ på internationell nivå.
- (12) För att förbättra tillgången till exemplar i tillgängligt format och förhindra otillåten distribution av verk eller andra alster bör behöriga organ som ägnar sig åt spridning, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande för allmänheten av exemplar i tillgängligt format uppfylla vissa skyldigheter.
- (13) Godkännande- eller erkännandekrav som medlemsstaterna kan tillämpa på behöriga organ, till exempel sådana som rör tillhandahållande av tjänster av allmän karaktär till förmån för berättigade personer, bör inte hindra organ som omfattas av definitionen av behörigt organ enligt detta direktiv att vidta de åtgärder som är tillåtna enligt detta direktiv.
- (14) Med tanke på den särskilda karaktären hos det undantag som föreskrivs i detta direktiv, dess särskilda tillämpningsområde och behovet av rättslig förutsägbarhet för dess förmånstagare, bör medlemsstaterna inte tillåtas att införa ytterligare krav för tillämpningen av undantaget, exempelvis förhandskontroll av den kommersiella tillgången till verk i tillgängliga format, förutom de krav som anges i detta direktiv. Medlemsstaterna bör tillåtas att införa system för ersättning endast i fråga om behöriga organs tillåtna användning av verk eller andra alster. För att undvika bördor för berättigade personer, avvärja hinder för den gränsöverskridande distributionen av exemplar i tillgängligt format och alltför stora krav på behöriga organ är det viktigt att begränsa möjligheten för medlemsstaterna att införa sådana system för ersättning. Följaktligen bör system för ersättning inte kräva betalning av berättigade personer. De bör endast tillämpas på användning som görs av behöriga organ som är etablerade på territoriet i den medlemsstat som inför ett sådant system, och de bör inte kräva betalning av behöriga organ som är etablerade i andra medlemsstater eller i tredjeländer som är parter i Marrakechfördraget. Medlemsstaterna bör se till att kraven inte är mer betungande för gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format enligt sådana system för ersättning än för situationer som inte är gränsöverskridande. Vid fastställandet av ersättningsnivån bör vederbörlig hänsyn tas till att de behöriga organens

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 av den 13 september 2017 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning (se sidan 1 i detta nummer av EUT).

användning sker utan vinstsyfte, de mål av allmänt intresse som direktivet eftersträvar, undantagets förmånstagares intressen, den eventuella skadan för rättighetshavarna samt behovet att säkerställa gränsöverskridande distribution av exemplar i tillgängligt format. Hänsyn bör också tas till de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, till följd av framställningen av ett visst exemplar i tillgängligt format. Om skadan för en rättighetshavare är obetydlig bör det inte uppkomma någon skyldighet att betala ersättning.

- (15) Det är av väsentlig betydelse att all behandling av personuppgifter som sker enligt detta direktiv respekterar grundläggande rättigheter, inklusive rätten till respekt för privat- och familjeliv och rätten till skydd av personuppgifter i enlighet med artiklarna 7 och 8 i stadgan, och det är absolut nödvändigt att all sådan behandling även är förenlig med Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG ⁽¹⁾ och 2002/58/EG ⁽²⁾ som reglerar den behandling av personuppgifter som behöriga organ kan komma att utföra inom ramen för det här direktivet och under överinseende av medlemsstaternas behöriga myndigheter, särskilt de oberoende myndigheter som medlemsstaterna utsett.
- (16) FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som unionen är part i, garanterar personer med funktionsnedsättning rätt till information och utbildning samt rätt att delta i det kulturella, ekonomiska och sociala livet på samma villkor som andra. I konventionen fastställs att parterna ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder i enlighet med internationell rätt för att säkerställa att lagar till skydd för immateriella rättigheter inte utgör ett oskäligt eller diskriminerande hinder för tillgång till kulturellt material för personer med funktionsnedsättning.
- (17) Enligt stadgan är alla former av diskriminering, även på grund av funktionsnedsättning, förbjudna och rätten för personer med funktionsnedsättningar att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet erkänns och respekteras av unionen.
- (18) Genom antagandet av detta direktiv avser unionen att se till att berättigade personer får tillgång till böcker och annat tryckt material i tillgängliga format på hela den inre marknaden. Detta direktiv är följaktligen ett viktigt första steg på vägen mot förbättrad tillgång till verk för personer med funktionsnedsättning.
- (19) Kommissionen bör utvärdera tillgången till tillgängliga format av verk och andra alster som inte omfattas av detta direktiv, liksom tillgången till verk och andra alster i tillgängliga format för personer med andra funktionsnedsättningar. Det är viktigt att kommissionen bedömer situationen i det avseendet noggrant. Ändringar av tillämpningsområdet för detta direktiv skulle kunna övervägas om det visar sig nödvändigt, på grundval av en rapport som läggs fram av kommissionen.
- (20) Medlemsstaterna bör tillåtas att fortsätta att besluta om undantag eller inskränkningar till förmån för personer med funktionsnedsättning i fall som inte omfattas av detta direktiv, i synnerhet vad gäller verk och andra alster och andra funktionsnedsättningar än de som omfattas av detta direktiv, i enlighet med artikel 5.3 b i direktiv 2001/29/EG. Detta direktiv hindrar inte medlemsstaterna från att föreskriva undantag från eller inskränkningar i rättigheter som inte är harmoniserade i unionens upphovsrättsliga regelverk.
- (21) Detta direktiv står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns särskilt i stadgan och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Detta direktiv bör tolkas och tillämpas i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer.
- (22) Genom Marrakechfördraget införs vissa skyldigheter när det gäller utbyte av exemplar i tillgängligt format mellan unionen och tredjeländer som är parter i det fördraget. De åtgärder som unionen vidtar för att uppfylla dessa skyldigheter återfinns i förordning (EU) 2017/1563, som bör läsas i jämförelse med detta direktiv.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, 23.11.1995, s. 31). Det direktivet kommer att upphävas och ersättas av, med verkan från den 25 maj 2018, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (direktiv om integritet och elektronisk kommunikation) (EGT L 201, 31.7.2002, s. 37).

- (23) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att förbättra tillgången i unionen till verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av dess omfattning och verkningar, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i den artikeln går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (24) I enlighet med den gemensamma politiska förklaringen av den 28 september 2011 från medlemsstaterna och kommissionen om förklarande dokument ⁽¹⁾ har medlemsstaterna åtagit sig att, i de fall detta är berättigat, låta anmälan av införlivandeåtgärder åtföljas av ett eller flera dokument som förklarar förhållandet mellan de olika delarna i direktivet och motsvarande delar i de nationella instrumenten för införlivande. Med avseende på detta direktiv anser lagstiftaren att översändandet av sådana dokument är berättigat.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

Syftet med detta direktiv är att ytterligare harmonisera den unionsrätt som är tillämplig på upphovsrätt och närstående rättigheter inom ramen för den inre marknaden, genom att fastställa bestämmelser om användning av vissa verk och andra alster utan tillstånd från rättighetshavaren, till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med:

1. *verk eller annat alster*: ett verk i form av en bok, en tidskrift, en tidning, ett magasin eller en annan skrift, en notation inklusive notskrift, samt tillhörande illustrationer, i alla medier, inbegripet i ljudformat såsom ljudböcker och i digitalt format, som skyddas av upphovsrätt eller närstående rättigheter och som utgivits eller på annat sätt lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten.
2. *berättigad person*: oberoende av eventuell annan funktionsnedsättning, en person
 - a) med blindhet,
 - b) med en synnedsättning som inte kan förbättras så att en synfunktion som väsentligen är likvärdig med synfunktionen hos en person som inte har någon sådan nedsättning kan uppnås, och som därmed inte kan läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning,
 - c) som har perceptions- eller lässvårigheter och därmed inte kan läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan funktionsnedsättning, eller
 - d) som på annat sätt, på grund av en fysisk funktionsnedsättning, inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.
3. *exemplar i tillgängligt format*: ett exemplar av ett verk eller annat alster i ett alternativt format som ger en berättigad person tillgång till verket eller alstret och tillåter den berättigade personen att få tillgång lika enkelt och bekvämt som en person utan någon av de skador eller funktionsnedsättningar som avses i punkt 2.
4. *behörigt organ*: ett organ som är godkänt eller erkänt av en medlemsstat för att tillhandahålla utbildning, undervisning, anpassad läsning eller tillgång till information för berättigade personer utan vinstsyfte. Det inkluderar också en offentlig institution eller icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller berättigade personer samma tjänster som en av sina huvudsakliga uppgifter, institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

⁽¹⁾ EUT C 369, 17.12.2011, s. 14.

*Artikel 3***Tillåten användning**

1. Medlemsstaterna ska föreskriva ett undantag enligt vilket det inte krävs tillstånd från innehavaren av upphovsrätten eller någon närstående rättighet till verket eller annat alster, i enlighet med artiklarna 5 och 7 i direktiv 96/9/EG, artiklarna 2, 3 och 4 i direktiv 2001/29/EG, artiklarna 1.1, 8.2, 8.3 och 9 i direktiv 2006/115/EG och artikel 4 i direktiv 2009/24/EG, för en åtgärd som är nödvändig för att
 - a) en berättigad person, eller en person som handlar på dennes vägnar, ska kunna framställa ett exemplar i tillgängligt format av ett verk eller annat alster som den berättigade personen har laglig tillgång till, för exklusiv användning av den berättigade personen, och
 - b) ett behörigt organ ska kunna framställa ett exemplar i tillgängligt format av ett verk eller annat alster som det har laglig tillgång till eller kunna överföra, tillgängliggöra, sprida eller låna ut ett exemplar i tillgängligt format till en berättigad person eller ett annat behörigt organ utan vinstsyfte för exklusiv användning av en berättigad person.
2. Medlemsstaterna ska se till att varje exemplar i tillgängligt format respekterar integriteten hos verket eller annat alster, med vederbörlig hänsyn till de ändringar som krävs för att göra verket eller annat alster tillgängligt i det alternativa formatet.
3. Undantaget i punkt 1 ska tillämpas endast i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarens legitima intressen.
4. Första, tredje och femte styckena i artikel 6.4 i direktiv 2001/29/EG ska tillämpas på det undantag som föreskrivs i punkt 1 i den här artikeln.
5. Medlemsstaterna ska se till att det undantag som föreskrivs i punkt 1 inte kan åsidosättas genom avtal.
6. Medlemsstaterna får föreskriva att användning som är tillåten enligt detta direktiv, när den företas av behöriga organ som är etablerade på deras territorium, kan omfattas av system för ersättningar inom de gränser som fastställs i detta direktiv.

*Artikel 4***Exemplar i tillgängligt format på den inre marknaden**

Medlemsstaterna ska se till att ett behörigt organ som är etablerat på deras territorium får utföra de åtgärder som avses i artikel 3.1 b till förmån för en berättigad person eller ett annat behörigt organ som är etablerat i en medlemsstat. Medlemsstaterna ska också se till att en berättigad person eller ett behörigt organ som är etablerat på deras territorium kan erhålla eller kan få tillgång till ett exemplar i tillgängligt format från ett behörigt organ i en medlemsstat.

*Artikel 5***Behöriga organs skyldigheter**

1. Medlemsstaterna ska föreskriva att ett behörigt organ etablerat på deras territorium som utför de åtgärder som avses i artikel 4 ska upprätta och följa sina egna rutiner för att säkerställa att det
 - a) sprider, överför och tillgängliggör exemplar i tillgängligt format endast till berättigade personer eller andra behöriga organ,
 - b) vidtar lämpliga åtgärder för att motverka otillåtet mångfaldigande, otillåten spridning, otillåten överföring till allmänheten eller otillåtet tillgängliggörande för allmänheten av exemplar i tillgängligt format,
 - c) visar vederbörlig aktsamhet vid, och dokumenterar, sin hantering av verk eller andra alster och exemplar av dessa i tillgängligt format, och
 - d) offentliggör och uppdaterar, om lämpligt på sin webbplats, eller genom andra online- eller offlinekanaler, information om hur det uppfyller skyldigheterna i leden a–c.

Medlemsstaterna ska säkerställa att de rutiner som avses i första stycket inrättas och följs med fullständig respekt för de tillämpliga bestämmelserna för behandling av berättigade personers personuppgifter enligt vad som avses i artikel 7.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att ett behörigt organ etablerat på deras territorium som utför de handlingar som avses i artikel 4 på begäran, och på ett sätt som är tillgängligt, lämnar följande information till berättigade personer, andra behöriga organ eller rättighetshavare:

- a) Förteckningen över verk eller andra alster av vilka det har exemplar i tillgängligt format och de tillgängliga formaten, och
- b) namn och kontaktuppgifter till de behöriga organ med vilka det utbytt exemplar i tillgängligt format i enlighet med artikel 4.

Artikel 6

Öppenhet och utbyte av information

1. Medlemsstaterna ska uppmuntra behöriga organ som är etablerade på deras territorium och som utför de åtgärder som avses i artikel 4 i detta direktiv och artiklarna 3 och 4 i förordning (EU) 2017/1563 att på frivillig grund meddela dem sina namn och kontaktuppgifter.

2. Medlemsstaterna ska lämna de uppgifter som de har mottagit i enlighet med punkt 1 till kommissionen. Kommissionen ska göra dessa uppgifter offentligt tillgängliga online på en central informationskontaktpunkt och hålla dem uppdaterade.

Artikel 7

Skydd av personuppgifter

Behandling av personuppgifter som utförs inom ramen för detta direktiv ska ske i överensstämmelse med direktiven 95/46/EG och 2002/58/EG.

Artikel 8

Ändring av direktiv 2001/29/EG

Artikel 5.3 b i direktiv 2001/29/EG ska ersättas med följande:

- ”b) Användning till förmån för personer med funktionsnedsättning, om användningen har direkt samband med funktionsnedsättningen och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionsnedsättningen i fråga, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 (*).

(*) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 av den 13 september 2017 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EUT L 242, 20.9.2017, s. 6).”

Artikel 9

Rapport

Senast den 11 oktober 2020 ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tillgången på den inre marknaden till verk och andra alster i tillgängligt format som inte omfattas av definitionen i artikel 2.1 för berättigade personer, och till verk och andra alster för personer med andra funktionsnedsättningar än de som avses i artikel 2.2. Rapporten ska beakta utvecklingen av relevant teknik och innehålla en bedömning av huruvida det är lämpligt att utvidga tillämpningsområdet för detta direktiv för att förbättra tillgången till andra typer av verk och andra alster samt förbättra tillgången för personer med andra funktionsnedsättningar än de som omfattas av detta direktiv.

*Artikel 10***Översyn**

1. Senast den 11 oktober 2023 ska kommissionen göra en utvärdering av detta direktiv och i en rapport lägga fram de huvudsakliga resultaten för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, när så är lämpligt åtföljd av förslag till ändring av detta direktiv. Denna utvärdering ska omfatta en bedömning av den inverkan som system för ersättningar som föreskrivs av medlemsstaterna i enlighet med artikel 3.6 har på tillgången till exemplar i tillgängligt format för berättigade personer och på utbytet av dem över gränserna. Kommissionens rapport ska ta hänsyn till synpunkter från relevanta aktörer i det civila samhället, icke-statliga organisationer, däribland organisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar, samt äldreorganisationer.
2. Medlemsstaterna ska förse kommissionen med den information som behövs för att utarbeta den rapport som avses i punkt 1 i den här artikeln och den rapport som avses i artikel 9.
3. En medlemsstat som har giltiga skäl att anse att genomförandet av detta direktiv har haft en betydande negativ inverkan på det kommersiella utbudet av verk eller andra alster i format som är tillgängliga för berättigade personer kan anmäla ärendet till kommissionen tillsammans med all relevant bevisning. Kommissionen ska beakta denna bevisning när den utarbetar den rapport som avses i punkt 1.

*Artikel 11***Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska senast den 11 oktober 2018 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

*Artikel 12***Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 13***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 13 september 2017.

På Europaparlamentets vägnar

A. TAJANI

Ordförande

På rådets vägnar

M. MAASIKAS

Ordförande

DIRECTIVES

DIRECTIVE (EU) 2017/1564 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL

of 13 September 2017

on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Article 114 thereof,

Having regard to the proposal from the European Commission,

After transmission of the draft legislative act to the national parliaments,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee ⁽¹⁾,

Acting in accordance with the ordinary legislative procedure ⁽²⁾,

Whereas:

- (1) Union legal acts in the area of copyright and related rights provide legal certainty and a high level of protection for rightholders, and constitute a harmonised legal framework. That framework contributes to the proper functioning of the internal market and stimulates innovation, creation, investment and the production of new content, including in the digital environment. It also aims to promote access to knowledge and culture by protecting works and other subject matter and by permitting exceptions or limitations that are in the public interest. A fair balance of rights and interests between rightholders and users should be safeguarded.
- (2) Directives 96/9/EC ⁽³⁾, 2001/29/EC ⁽⁴⁾, 2006/115/EC ⁽⁵⁾ and 2009/24/EC ⁽⁶⁾ of the European Parliament and of the Council harmonise the rights of rightholders in the area of copyright and related rights. Those Directives, together with Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council ⁽⁷⁾, provide for an exhaustive list of exceptions and limitations to those rights, which allow the use of content without the rightholders' authorisation under certain conditions in order to achieve certain policy objectives.
- (3) Persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled continue to face many barriers to accessing books and other printed material which are protected by copyright and related rights. Taking into consideration the rights of blind, visually impaired or otherwise print-disabled persons as recognised in the Charter of Fundamental Rights of the European Union (the 'Charter') and the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (the 'UNCRPD'), measures should be taken to increase the availability of books and other printed material in accessible formats, and to improve their circulation in the internal market.

⁽¹⁾ OJ C 125, 21.4.2017, p. 27.

⁽²⁾ Position of the European Parliament of 6 July 2017 (not yet published in the Official Journal) and decision of the Council of 17 July 2017.

⁽³⁾ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases (OJ L 77, 27.3.1996, p. 20).

⁽⁴⁾ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (OJ L 167, 22.6.2001, p. 10).

⁽⁵⁾ Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property (OJ L 376, 27.12.2006, p. 28).

⁽⁶⁾ Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs (OJ L 111, 5.5.2009, p. 16).

⁽⁷⁾ Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works (OJ L 299, 27.10.2012, p. 5).

- (4) The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled (the 'Marrakesh Treaty') was signed on behalf of the Union on 30 April 2014 ⁽¹⁾. Its aim is to improve the availability and cross-border exchange of certain works and other protected subject matter in accessible formats for persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled. The Marrakesh Treaty requires contracting parties to provide for exceptions or limitations to copyright and related rights for the making and dissemination of copies, in accessible formats, of certain works and other protected subject matter, and for the cross-border exchange of those copies. The conclusion of the Marrakesh Treaty by the Union requires the adaptation of Union law by establishing a mandatory and harmonised exception for uses, works and beneficiary persons covered by that treaty.
- (5) According to Opinion 3/15 of the Court of Justice of the European Union ⁽²⁾, the exceptions or limitations to copyright and related rights for the making and dissemination of copies, in accessible formats, of certain works and other subject matter, provided for by the Marrakesh Treaty, have to be implemented within the field harmonised by Directive 2001/29/EC.
- (6) This Directive implements the obligations that the Union has to meet under the Marrakesh Treaty in a harmonised manner, with a view to ensuring that the corresponding measures are applied consistently throughout the internal market. This Directive should therefore provide for a mandatory exception to the rights that are harmonised by Union law and are relevant for the uses and works covered by the Marrakesh Treaty. Such rights include, in particular, the rights of reproduction, communication to the public, making available to the public, distribution and lending, as provided for in Directives 2001/29/EC, 2006/115/EC and 2009/24/EC, as well as the corresponding rights provided for in Directive 96/9/EC. As the scope of the exceptions or limitations required by the Marrakesh Treaty also includes works in audio form, like audiobooks, the mandatory exception provided for under this Directive should also apply to related rights.
- (7) This Directive concerns persons who are blind, persons who have a visual impairment which cannot be improved so as to give them visual function substantially equivalent to that of a person who has no such impairment, persons who have a perceptual or reading disability, including dyslexia or any other learning disability preventing them from reading printed works to substantially the same degree as persons without such disability, and persons who are unable, due to a physical disability, to hold or manipulate a book or to focus or move the eyes to the extent that would be normally acceptable for reading, insofar as, as a result of such impairments or disabilities, those persons are unable to read printed works to substantially the same degree as persons without such impairments or disabilities. This Directive therefore aims to improve the availability of books, including e-books, journals, newspapers, magazines and other kinds of writing, notation, including sheet music, and other printed material, including in audio form, whether digital or analogue, online or offline, in formats that make those works and other subject matter accessible to those persons to substantially the same degree as to persons without such impairment or disability. Accessible formats include, for example, Braille, large print, adapted e-books, audio books and radio broadcasts.
- (8) The mandatory exception provided for in this Directive should limit the right of reproduction so as to allow for any act that is necessary in order to make changes to or convert or adapt a work or other subject matter in such a way as to produce an accessible format copy that makes it possible for beneficiary persons to access that work or other subject matter. This includes providing the necessary means to navigate information in an accessible format copy. It also includes changes that might be required in cases in which the format of a work or of other subject matter is already accessible to certain beneficiary persons while it might not be accessible to other beneficiary persons, due to different impairments or disabilities, or the different degree of such impairments or disabilities.
- (9) The permitted uses laid down in this Directive should include the making of accessible format copies by either beneficiary persons or authorised entities serving their needs, whether those authorised entities be public or private organisations, in particular libraries, educational establishments and other non-profit organisations, that serve persons with a print disability as one of their primary activities, institutional obligations or as part of their public interest missions. The uses laid down in this Directive should also include the making of accessible format

⁽¹⁾ Council Decision 2014/221/EU of 14 April 2014 on the signing, on behalf of the European Union, of the Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons who are Blind, Visually Impaired, or otherwise Print Disabled (OJ L 115, 17.4.2014, p. 1).

⁽²⁾ Opinion of the Court of Justice of 14 February 2017, 3/15, ECLI:EU:C:2017:114, paragraph 112.

copies, for the exclusive use of beneficiary persons, by a natural person who does so on behalf of a beneficiary person or who assists the beneficiary person making such copies. Accessible format copies should only be made of works or other subject matter to which beneficiary persons or authorised entities have lawful access. Member States should ensure that any contractual provision which seeks to prevent or limit the application of the exception in any way is void of legal effect.

- (10) The exception provided for in this Directive should allow authorised entities to make and disseminate, online and offline within the Union, accessible format copies of works or other subject matter covered by this Directive. This Directive should not impose an obligation on authorised entities to make and disseminate such copies.
- (11) It should be possible for accessible format copies made in one Member State to be available in all Member States, in order to ensure their greater availability across the internal market. This would reduce the demand for duplication of work in producing accessible format copies of one and the same work or other subject matter across the Union, thus generating savings and efficiency gains. This Directive should therefore ensure that accessible format copies made by authorised entities in any Member State can be circulated and accessed by beneficiary persons and authorised entities throughout the Union. In order to foster such cross-border exchange and to facilitate authorised entities' mutual identification and cooperation, the voluntary sharing of information regarding the names and contact details of authorised entities established in the Union, including websites if available, should be encouraged. Member States should therefore provide the information received from authorised entities to the Commission. This should not imply an obligation for Member States to check the completeness and accuracy of such information or its compliance with their national law transposing this Directive. Such information should be made available online by the Commission on a central information access point at Union level. This would also assist authorised entities, as well as beneficiary persons and rightholders in contacting authorised entities to receive further information, in line with the provisions set out in this Directive and in Regulation (EU) 2017/1563 of the European Parliament and of the Council⁽¹⁾. The aforementioned central information access point should be complementary to the information access point to be established by the International Bureau of the World Intellectual Property Organisation (WIPO), as provided for in the Marrakesh Treaty, aiming to facilitate the identification of, and cooperation among, authorised entities at international level.
- (12) In order to improve the availability of accessible format copies and to prevent the unauthorised dissemination of works or other subject matter, authorised entities which engage in the distribution, communication to the public or making available to the public of accessible format copies should comply with certain obligations.
- (13) Authorisation or recognition requirements that Member States may apply to authorised entities, such as those relating to the provision of services of a general nature to beneficiary persons, should not have the effect of preventing entities that are covered by the definition of authorised entity under this Directive from undertaking the uses allowed under this Directive.
- (14) In view of the specific nature of the exception provided for under this Directive, its specific scope and the need for legal certainty for its beneficiaries, Member States should not be allowed to impose additional requirements for the application of the exception, such as the prior verification of the commercial availability of works in accessible formats, other than those laid down in this Directive. Member States should only be allowed to provide for compensation schemes regarding the permitted uses of works or other subject matter by authorised entities. In order to avoid burdens for beneficiary persons, prevent barriers to the cross-border dissemination of accessible format copies and excessive requirements on authorised entities, it is important that the possibility for Member States to provide for such compensation schemes be limited. Consequently, compensation schemes should not require payments by beneficiary persons. They should only apply to uses by authorised entities established in the territory of the Member State providing for such a scheme, and they should not require payments by authorised entities established in other Member States or third countries that are parties to the Marrakesh Treaty. Member States should ensure that there are not more burdensome requirements for the cross-border exchange of accessible format copies under such compensation schemes than for non-cross border situations, including with regard to the form and possible level of compensation. When determining the level of compensation, due account should be taken of the non-profit nature of the activities of authorised entities, of the

⁽¹⁾ Regulation (EU) 2017/1563 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on the cross-border exchange between the Union and third countries of accessible format copies of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled (see page 1 of this Official Journal).

public interest objectives pursued by this Directive, of the interests of beneficiaries of the exception, of the possible harm to rightholders and of the need to ensure cross-border dissemination of accessible format copies. Account should also be taken of the particular circumstances of each case, resulting from the making of a particular accessible format copy. Where the harm to a rightholder is minimal, no obligation for payment of compensation should arise.

- (15) It is essential that any processing of personal data under this Directive respect fundamental rights, including the right to respect for private and family life and the right to protection of personal data under Articles 7 and 8 of the Charter, and it is imperative that any such processing also be in compliance with Directives 95/46/EC ⁽¹⁾ and 2002/58/EC ⁽²⁾ of the European Parliament and of the Council, which govern the processing of personal data, as may be carried out by authorised entities within the framework of this Directive and under the supervision of the Member States' competent authorities, in particular the public independent authorities designated by the Member States.
- (16) The UNCRPD, to which the Union is a party, guarantees persons with disabilities the right of access to information and education and the right to participate in cultural, economic and social life, on an equal basis with others. The UNCRPD requires parties to the Convention to take all appropriate steps, in accordance with international law, to ensure that laws protecting intellectual property rights do not constitute an unreasonable or discriminatory barrier to access by persons with disabilities to cultural materials.
- (17) Under the Charter, all forms of discrimination, including on grounds of disability, are prohibited and the right of persons with disabilities to benefit from measures designed to ensure their independence, social and occupational integration and participation in the life of the community is recognised and respected by the Union.
- (18) With the adoption of this Directive, the Union aims to ensure that beneficiary persons have access to books and other printed material in accessible formats across the internal market. Accordingly, this Directive is an essential first step in improving access to works for persons with disabilities.
- (19) The Commission should assess the situation regarding the availability in accessible formats of works and other subject matter other than those covered by this Directive, as well as the availability of works and other subject matter in accessible formats for persons with other disabilities. It is important that the Commission review the situation in that regard closely. Changes to the scope of this Directive could be considered, if necessary, on the basis of a report presented by the Commission.
- (20) Member States should be allowed to continue to provide for an exception or limitation for the benefit of persons with a disability in cases which are not covered by this Directive, in particular as regards works and other subject matter and disabilities other than those covered by this Directive, pursuant to point (b) of Article 5(3) of Directive 2001/29/EC. This Directive does not prevent Member States from providing for exceptions or limitations to rights that are not harmonised in the copyright framework of the Union.
- (21) This Directive respects the fundamental rights and observes the principles recognised in particular by the Charter and the UNCRPD. This Directive should be interpreted and applied in accordance with those rights and principles.
- (22) The Marrakesh Treaty imposes certain obligations regarding the exchange of accessible format copies between the Union and third countries that are parties to that Treaty. The measures taken by the Union to fulfil those obligations are contained in Regulation (EU) 2017/1563 which should be read in conjunction with this Directive.

⁽¹⁾ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (OJ L 281, 23.11.1995, p. 31). That Directive will be repealed and replaced, with effect from 25 May 2018, by Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (OJ L 119, 4.5.2016, p. 1).

⁽²⁾ Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications) (OJ L 201, 31.7.2002, p. 37).

- (23) Since the objective of this Directive, namely to improve access in the Union to works and other subject matter protected by copyright and related rights for persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled, cannot be sufficiently achieved by the Member States but can rather, by reason of its scale and effects, be better achieved at Union level, the Union may adopt measures in accordance with the principle of subsidiarity as set out in Article 5 of the Treaty on European Union. In accordance with the principle of proportionality as set out in that Article, this Directive does not go beyond what is necessary in order to achieve that objective.
- (24) In accordance with the Joint Political Declaration of 28 September 2011 of Member States and the Commission on explanatory documents ⁽¹⁾, Member States have undertaken to accompany, in justified cases, the notification of their transposition measures with one or more documents explaining the relationship between the components of a directive and the corresponding parts of national transposition instruments. With regard to this Directive, the legislator considers the transmission of such documents to be justified,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

Article 1

Subject matter and scope

This Directive aims to further harmonise Union law applicable to copyright and related rights in the framework of the internal market, by establishing rules on the use of certain works and other subject matter without the authorisation of the rightholder, for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Directive the following definitions apply:

- (1) 'work or other subject matter' means a work in the form of a book, journal, newspaper, magazine or other kind of writing, notation, including sheet music, and related illustrations, in any media, including in audio form such as audiobooks and in digital format, which is protected by copyright or related rights and which is published or otherwise lawfully made publicly available;
- (2) 'beneficiary person' means, regardless of any other disabilities, a person who:
 - (a) is blind;
 - (b) has a visual impairment which cannot be improved so as to give the person visual function substantially equivalent to that of a person who has no such impairment, and who is, as a result, unable to read printed works to substantially the same degree as a person without such an impairment;
 - (c) has a perceptual or reading disability and is, as a result, unable to read printed works to substantially the same degree as a person without such disability; or
 - (d) is otherwise unable, due to a physical disability, to hold or manipulate a book or to focus or move their eyes to the extent that would be normally acceptable for reading.
- (3) 'accessible format copy' means a copy of a work or other subject matter in an alternative manner or form that gives a beneficiary person access to the work or other subject matter, including allowing such person to have access as feasibly and comfortably as a person without any of the impairments or disabilities referred to in point 2;
- (4) 'authorised entity' means an entity that is authorised or recognised by a Member State to provide education, instructional training, adaptive reading or information access to beneficiary persons on a non-profit basis. It also includes a public institution or non-profit organisation that provides the same services to beneficiary persons as one of its primary activities, institutional obligations or as part of its public-interest missions.

⁽¹⁾ OJ C 369, 17.12.2011, p. 14.

*Article 3***Permitted uses**

1. Member States shall provide for an exception to the effect that no authorisation of the rightholder of any copyright or related right in a work or other subject matter is required pursuant to Articles 5 and 7 of Directive 96/9/EC, Articles 2, 3 and 4 of Directive 2001/29/EC, Article 1(1), Article 8(2) and (3) and Article 9 of Directive 2006/115/EC and Article 4 of Directive 2009/24/EC for any act necessary for:
 - (a) a beneficiary person, or a person acting on their behalf, to make an accessible format copy of a work or other subject matter to which the beneficiary person has lawful access for the exclusive use of the beneficiary person; and
 - (b) an authorised entity to make an accessible format copy of a work or other subject matter to which it has lawful access, or to communicate, make available, distribute or lend an accessible format copy to a beneficiary person or another authorised entity on a non-profit basis for the purpose of exclusive use by a beneficiary person.
2. Member States shall ensure that each accessible format copy respects the integrity of the work or other subject matter, with due consideration given to the changes required to make the work or other subject matter accessible in the alternative format.
3. The exception provided for in paragraph 1 shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.
4. The first, third and fifth subparagraphs of Article 6(4) of Directive 2001/29/EC shall apply to the exception provided for in paragraph 1 of this Article.
5. Member States shall ensure that the exception provided for in paragraph 1 cannot be overridden by contract.
6. Member States may provide that uses permitted under this Directive, if undertaken by authorised entities established in their territory, be subject to compensation schemes within the limits provided for in this Directive.

*Article 4***Accessible format copies in the internal market**

Member States shall ensure that an authorised entity established in their territory may carry out the acts referred to in point (b) of Article 3(1) for a beneficiary person or another authorised entity established in any Member State. Member States shall also ensure that a beneficiary person or an authorised entity established in their territory may obtain or may have access to an accessible format copy from an authorised entity established in any Member State.

*Article 5***Obligations of authorised entities**

1. Member States shall provide that an authorised entity established in their territory carrying out the acts referred to in Article 4 establishes and follows its own practices to ensure that it:
 - (a) distributes, communicates and makes available accessible format copies only to beneficiary persons or other authorised entities;
 - (b) takes appropriate steps to discourage the unauthorised reproduction, distribution, communication to the public or making available to the public of accessible format copies;
 - (c) demonstrates due care in, and maintains records of, its handling of works or other subject matter and of accessible format copies thereof; and
 - (d) publishes and updates, on its website if appropriate, or through other online or offline channels, information on how it complies with the obligations laid down in points (a) to (c).

Member States shall ensure that the practices referred to in the first subparagraph are established and followed in full respect of the rules applicable to the processing of personal data of beneficiary persons referred to in Article 7.

2. Member States shall ensure that an authorised entity established in their territory carrying out the acts referred to in Article 4 provides the following information in an accessible way, on request, to beneficiary persons, other authorised entities or rightholders:

- (a) the list of works or other subject matter for which it has accessible format copies and the available formats; and
- (b) the name and contact details of the authorised entities with which it has engaged in the exchange of accessible format copies pursuant to Article 4.

Article 6

Transparency and exchange of information

1. Member States shall encourage authorised entities established in their territory carrying out the acts referred to in Article 4 of this Directive and Articles 3 and 4 of Regulation (EU) 2017/1563 to communicate to them, on a voluntary basis, their names and contact details.

2. Member States shall provide the information they have received pursuant to paragraph 1 to the Commission. The Commission shall make such information publicly available online on a central information access point and keep it up to date.

Article 7

Protection of personal data

The processing of personal data carried out within the framework of this Directive shall be carried out in compliance with Directives 95/46/EC and 2002/58/EC.

Article 8

Amendment to Directive 2001/29/EC

In Article 5(3) of Directive 2001/29/EC, point (b) is replaced by the following:

‘(b) uses, for the benefit of people with a disability, which are directly related to the disability and of a non-commercial nature, to the extent required by the specific disability, without prejudice to the obligations of Member States under Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council (*);

(*) Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (OJ L 242, 20.9.2017, p. 6).’

Article 9

Report

By 11 October 2020, the Commission shall present a report to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the availability, in accessible formats, of works and other subject matter other than those defined in point 1 of Article 2 for beneficiary persons, and of works and other subject matter for persons with disabilities other than those referred to in point 2 of Article 2, in the internal market. The report shall take into account developments concerning relevant technology and shall contain an assessment of the appropriateness of broadening the scope of this Directive in order to improve access to other types of works and other subject matter and to improve access for persons with disabilities other than those covered by this Directive.

*Article 10***Review**

1. By 11 October 2023, the Commission shall carry out an evaluation of this Directive and present the main findings in a report to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, accompanied, where appropriate, by proposals for amending this Directive. Such evaluation shall include an assessment of the impact of compensation schemes, provided for by Member States pursuant to Article 3(6), on the availability of accessible format copies for beneficiary persons and on their cross-border exchange. The Commission's report shall take into account the views of relevant civil society actors and of non-governmental organisations, including organisations representing persons with disabilities and those representing older persons.
2. Member States shall provide the Commission with the necessary information for the preparation of the report referred to in paragraph 1 of this Article and the preparation of the report referred to in Article 9.
3. A Member State that has valid reasons to consider that the implementation of this Directive has had a significant negative impact on the commercial availability of works or other subject matter in accessible formats for beneficiary persons may bring the matter to the attention of the Commission providing all relevant evidence. The Commission shall take that evidence into account when drawing up the report referred to in paragraph 1.

*Article 11***Transposition**

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive by 11 October 2018. They shall immediately inform the Commission thereof.

When Member States adopt those measures, they shall contain a reference to this Directive or be accompanied by such a reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the main measures of national law which they adopt in the field covered by this Directive.

*Article 12***Entry into force**

This Directive shall enter into force on the twentieth day following that of its publication in the *Official Journal of the European Union*.

*Article 13***Addressees**

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg, 13 September 2017.

For the European Parliament
The President
A. TAJANI

For the Council
The President
M. MAASIKAS

I

(Lagstiftningsakter)

FÖRORDNINGAR

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2017/1563

av den 13 september 2017

om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning (nedan kallat *Marrakechfördraget*) undertecknades på unionens vägnar den 30 april 2014 ⁽³⁾. Fördraget kräver att de avtalsslutande parterna föreskriver undantag från eller inskränkningar i upphovsrätt och närstående rättigheter med avseende på framställning och distribution av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra skyddade alster, och gränsöverskridande utbyte av sådana exemplar.
- (2) De personer som omfattas av Marrakechfördraget är personer med blindhet, personer som har en synnedsättning som inte kan förbättras så att de får en synfunktion som är väsentligen likvärdig med synfunktionen hos en person som inte har någon sådan nedsättning, personer som har perceptions- eller lässvårigheter, inklusive dyslexi eller andra inlärningssvårigheter som hindrar dem från att läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som personer utan en sådan funktionsnedsättning, och personer som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa, i den mån dessa personer till följd av sådana skador eller funktionsnedsättningar inte har möjlighet att läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som personer utan sådana skador eller funktionsnedsättningar.
- (3) Personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning fortsätter att stå inför många hinder när de vill få tillgång till böcker och annat tryckt material som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter. Behovet att öka antalet verk och andra skyddade alster i format som är tillgängliga för dessa personer och avsevärt förbättra omsättningen och distributionen av sådana verk och andra skyddade alster har erkänts på internationell nivå.

⁽¹⁾ Yttrande av den 5 juli 2017 (ännu ej offentliggjort i EUT).

⁽²⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 6 juli 2017 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 17 juli 2017.

⁽³⁾ Rådets beslut 2014/221/EU av den 14 april 2014 om undertecknande, på Europeiska unionens vägnar, av Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp (EUT L 115, 17.4.2014, s. 1).

- (4) Enligt domstolens yttrande 3/15 ⁽¹⁾ måste i Marrakechfördraget föreskrivna undantag från eller inskränkningar i upphovsrätt och närstående rättigheter med avseende på framställning och distribution av exemplar i tillgängliga format av vissa verk och andra alster införas inom ramen för det område som harmoniserats genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG ⁽²⁾. Detsamma gäller för de export- och importordningar som föreskrivs i Marrakechfördraget i den mån de i sista hand har till syfte att, på en parts territorium, tillåta överföringen till allmänheten eller spridningen av exemplar i tillgängligt format som publicerats på en annan parts territorium utan rättighetshavarnas samtycke.
- (5) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 ⁽³⁾ syftar till att genomföra de skyldigheter som unionen måste uppfylla enligt Marrakechfördraget på ett harmoniserat sätt för att förbättra tillgängligheten till exemplar i tillgängligt format för berättigade personer i unionens samtliga medlemsstater och omsättningen av sådana exemplar på den inre marknaden och ålägger medlemsstaterna att införa ett obligatoriskt undantag från vissa rättigheter som harmoniseras genom unionsrätten. Denna förordning syftar till att genomföra skyldigheterna enligt Marrakechfördraget avseende export- och importordningar för icke-kommersiella ändamål av exemplar i tillgängligt format till förmån för berättigade personer mellan unionen och tredjeländer som är parter i Marrakechfördraget, och till att på ett enhetligt sätt fastställa villkoren för sådan export och import inom ramen för det område som harmoniserats genom direktiv 2001/29/EG och direktiv (EU) 2017/1564 för att säkerställa att dessa åtgärder tillämpas på ett konsekvent sätt inom hela den inre marknaden och inte äventyrar harmoniseringen av ensamrätter och undantag som föreskrivs i de direktiven.
- (6) Denna förordning bör säkerställa att exemplar i tillgängligt format av böcker, inbegripet e-böcker, tidskrifter, tidningar, magasin eller andra skrifter, notationer inklusive notskrift, och annat tryckt material, även i ljudformat, såväl digitalt som analogt, som har framställts i en medlemsstat i enlighet med de nationella bestämmelser som antagits i enlighet med direktiv (EU) 2017/1564 kan spridas till, överförs till eller tillgängliggörs för en berättigad person eller ett behörigt organ, enligt Marrakechfördraget, i tredjeländer som är parter i Marrakechfördraget. Tillgängliga format inkluderar exempelvis punktskrift, storstil, anpassade e-böcker, talböcker och radiosändningar. Med tanke på "Marrakechfördragets icke-kommersiella syfte" ⁽⁴⁾ får spridning, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande för allmänheten av exemplar i tillgängligt format till personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning eller till behöriga organ i tredjelandet endast bedrivas på icke-vinstdrivande basis av behöriga organ etablerade i en medlemsstat.
- (7) Denna förordning bör också tillåta import av och tillgång till exemplar i tillgängligt format som framställts i enlighet med genomförandet av Marrakechfördraget, från ett tredjeländ, av berättigade personer i unionen och behöriga organ etablerade i en medlemsstat, för icke-kommersiella ändamål till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning. Det bör vara möjligt att omsätta dessa exemplar i tillgängligt format på den inre marknaden på samma villkor som för exemplar i tillgängligt format som framställts i unionen i enlighet med direktiv (EU) 2017/1564.
- (8) För att förbättra tillgången till exemplar i tillgängligt format och förhindra otillåten distribution av verk eller andra alster bör behöriga organ som ägnar sig åt spridning, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande för allmänheten av exemplar i tillgängligt format uppfylla vissa skyldigheter. Initiativ från medlemsstaterna för att främja Marrakechfördragets mål och utbytet av exemplar i tillgängligt format med tredjeländer som är parter i det fördraget, liksom att hjälpa behöriga organ att utbyta och tillgängliggöra information, bör uppmuntras. Sådana initiativ skulle kunna omfatta framtagande av riktlinjer eller bästa praxis avseende framställning och distribution av exemplar i tillgängligt format i samråd med företrädare för behöriga organ, berättigade personer och rättighetshavare.
- (9) Det är av väsentlig betydelse att all behandling av personuppgifter som sker enligt denna förordning respekterar grundläggande rättigheter, inklusive rätten till respekt för privat- och familjeliv och rätten till skydd av personuppgifter i enlighet med artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande

⁽¹⁾ Domstolens yttrande av den 14 februari 2017, 3/15, ECLI:EU:C:2017:114, punkt 112.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGTL 167, 22.6.2001, s. 10).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 av den 13 september 2017 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (se sidan 6 i detta nummer av EUT).

⁽⁴⁾ Domstolens yttrande av den 14 februari 2017, 3/15, ECLI:EU:C:2017:114, punkt 90.

rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), och det är absolut nödvändigt att all sådan behandling även är förenlig med Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG⁽¹⁾ och 2002/58/EG⁽²⁾ som reglerar den behandling av personuppgifter som behöriga organ kan komma att utföra inom ramen för denna förordning och under överinseende av medlemsstaternas behöriga myndigheter, särskilt de oberoende myndigheter som medlemsstaterna utsett.

- (10) FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (nedan kallad *konventionen*), som unionen är part i, garanterar personer med funktionsnedsättning rätt till information och utbildning samt rätt att delta i det kulturella, ekonomiska och sociala livet på samma villkor som andra. I konventionen fastställs att parterna ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder i enlighet med internationell rätt för att säkerställa att lagar till skydd för immateriella rättigheter inte utgör ett oskäligt eller diskriminerande hinder för tillgång till kulturellt material för personer med funktionsnedsättning.
- (11) Enligt stadgan är alla former av diskriminering, även på grund av funktionsnedsättning, förbjudna och rätten för personer med funktionsnedsättningar att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet erkänns och respekteras av unionen.
- (12) Eftersom målet för denna förordning, nämligen att på ett konsekvent sätt genomföra skyldigheterna enligt Marrakechfördraget avseende export och import för icke-kommersiella ändamål mellan unionen och tredjeländer som är parter i Marrakechfördraget av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster till förmån för berättigade personer, samt fastställa villkoren för sådan export och import, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av åtgärdens omfattning och verkningar, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det målet.
- (13) Denna förordning står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns särskilt i stadgan och konventionen. Denna förordning bör tolkas och tillämpas i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

I denna förordning fastställs enhetliga regler om gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format av verk och andra alster mellan unionen och tredjeländer som är parter i Marrakechfördraget utan rättighetshavarens samtycke, till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, inom ramen för det område som harmoniseras genom direktiven 2001/29/EG och (EU) 2017/1564, i avsikt att förhindra att harmoniseringen av ensamrätter och undantag på den inre marknaden äventyras.

Artikel 2

Definitioner

I denna förordning avses med:

1. *verk eller annat alster*: ett verk i form av en bok, en tidskrift, en tidning, ett magasin eller en annan skrift, en notation inklusive notskrift, samt tillhörande illustrationer, i alla medier, inbegripet i ljudformat såsom ljudböcker och i digitalt format, som skyddas av upphovsrätt eller närstående rättigheter och som utgivits eller på annat sätt lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, 23.11.1995, s. 31). Det direktivet kommer att upphävas och ersättas av, med verkan från den 25 maj 2018, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (direktiv om integritet och elektronisk kommunikation) (EGT L 201, 31.7.2002, s. 37).

2. *berättigad person*: oavsett eventuell annan funktionsnedsättning, en person
 - a) med blindhet,
 - b) med en synnedsättning som inte kan förbättras så att en synfunktion som väsentligen är likvärdig med synfunktionen hos en person som inte har någon sådan nedsättning kan uppnås, och som därmed inte kan läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning,
 - c) som har perceptions- eller lässvårigheter och därmed inte kan läsa tryckta verk i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan funktionsnedsättning, eller
 - d) som på annat sätt, på grund av fysisk funktionsnedsättning, inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.
3. *exemplar i tillgängligt format*: ett exemplar av ett verk eller annat alster i ett alternativt format som ger en berättigad person tillgång till verket eller alstret och tillåter den berättigade personen att få tillgång lika enkelt och bekvämt som en person utan någon av de skador eller funktionsnedsättningar som avses i punkt 2.
4. *behörigt organ etablerat i en medlemsstat*: ett organ som är godkänt eller erkänt av en medlemsstat för att tillhandahålla utbildning, undervisning, anpassad läsning eller tillgång till information för berättigade personer utan vinstsyfte. Det inkluderar också en offentlig institution eller icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller berättigade personer samma tjänster som en av sina huvudsakliga uppgifter, institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

Artikel 3

Export av exemplar i tillgängligt format till tredjeländer

Ett behörigt organ etablerat i en medlemsstat får till förmån för berättigade personer eller ett behörigt organ etablerat i ett tredjeland som är part i Marrakechfördraget sprida, överföra eller tillgängliggöra ett exemplar i tillgängligt format av ett verk eller annat alster som framställts enligt den nationella lagstiftning som antagits i enlighet med direktiv (EU) 2017/1564.

Artikel 4

Import av exemplar i tillgängligt format från tredjeländer

En berättigad person eller ett behörigt organ etablerat i en medlemsstat får importera eller på annat sätt erhålla eller få tillgång till och därefter använda, i enlighet med den nationella lagstiftning som antagits i enlighet med direktiv (EU) 2017/1564, ett exemplar i tillgängligt format av ett verk eller annat alster som har spridits, överförts eller tillgängliggjorts för berättigade personer och behöriga organ, av ett behörigt organ i ett tredjeland som är part i Marrakechfördraget.

Artikel 5

Behöriga organs skyldigheter

1. Ett behörigt organ etablerat i en medlemsstat som utför de handlingar som avses i artiklarna 3 och 4 ska upprätta och följa sina egna rutiner för att säkerställa att det
 - a) sprider, överför och tillgängliggör exemplar i tillgängligt format endast för berättigade personer eller andra behöriga organ,
 - b) vidtar lämpliga åtgärder för att motverka otillåtet mångfaldigande, otillåten spridning, otillåten överföring till allmänheten och otillåtet tillgängliggörande för allmänheten av exemplar i tillgängligt format,
 - c) visar vederbörlig aktsamhet vid, och dokumenterar, sin hantering av verk eller andra alster och exemplar av dessa i tillgängligt format, och
 - d) offentliggör och uppdaterar – om lämpligt på sin webbplats, eller genom andra online- eller offlinekanaler – information om hur det uppfyller skyldigheterna i leden a–c.

Ett behörigt organ etablerat i en medlemsstat ska inrätta och följa de rutiner som avses i första stycket med fullständig respekt för de tillämpliga bestämmelserna för behandling av berättigade personers personuppgifter enligt vad som avses i artikel 6.

2. Ett behörigt organ etablerat i en medlemsstat som utför de handlingar som avses i artiklarna 3 och 4 ska på begäran, och på ett sätt som är tillgängligt, lämna följande information till berättigade personer, andra behöriga organ eller rättighetshavare:

- a) Förteckningen över verk eller andra alster av vilka det har exemplar i tillgängligt format och de tillgängliga formaten, och
- b) namn och kontaktuppgifter till de behöriga organ med vilka det utbytt exemplar i tillgängligt format i enlighet med artiklarna 3 och 4.

Artikel 6

Skydd av personuppgifter

Behandling av personuppgifter som utförs inom ramen för denna förordning ska ske i överensstämmelse med direktiven 95/46/EG och 2002/58/EG.

Artikel 7

Översyn

Senast den 11 oktober 2023, ska kommissionen göra en utvärdering av denna förordning och i en rapport lägga fram de huvudsakliga resultaten för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, när så är lämpligt åtföljd av förslag till ändring av denna förordning.

Medlemsstaterna ska förse kommissionen med den information som behövs för att utarbeta utvärderingsrapporten.

Artikel 8

Ikraftträdande och tillämpning

Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Den ska tillämpas från och med den 12 oktober 2018.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Strasbourg den 13 september 2017.

På Europaparlamentets vägnar

A. TAJANI

Ordförande

På rådets vägnar

M. MAASIKAS

Ordförande

I

(Legislative acts)

REGULATIONS

REGULATION (EU) 2017/1563 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL

of 13 September 2017

on the cross-border exchange between the Union and third countries of accessible format copies of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Article 114 thereof,

Having regard to the proposal from the European Commission,

After transmission of the draft legislative act to the national parliaments,

Having regard to the opinion of the European Economic and Social Committee ⁽¹⁾,

Acting in accordance with the ordinary legislative procedure ⁽²⁾,

Whereas:

- (1) The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled (the 'Marrakesh Treaty') was signed on behalf of the Union on 30 April 2014 ⁽³⁾. It requires contracting parties to provide for exceptions or limitations to copyright and related rights for the making and dissemination of copies, in accessible formats, of certain works and other protected subject matter, and for the cross-border exchange of those copies.
- (2) The beneficiaries of the Marrakesh Treaty are persons who are blind, persons who have a visual impairment which cannot be improved so as to give them visual function substantially equivalent to that of a person who has no such impairment, persons who have a perceptual or reading disability, including dyslexia or any other learning disability preventing them from reading printed works to substantially the same degree as persons without such disability, and persons who are unable, due to a physical disability, to hold or manipulate a book or to focus or move the eyes to the extent that would be normally acceptable for reading, insofar as, as a result of such impairments or disabilities, those persons are unable to read printed works to substantially the same degree as persons without such impairments or disabilities.
- (3) Persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled continue to face many barriers to accessing books and other printed material which are protected by copyright and related rights. The need to increase the number of works and other protected subject matter in accessible formats available to such persons, and to significantly improve the circulation and dissemination of such works and other protected subject matter has been recognised at international level.

⁽¹⁾ Opinion of 5 July 2017 (not yet published in the Official Journal).

⁽²⁾ Position of the European Parliament of 6 July 2017 (not yet published in the Official Journal) and decision of the Council of 17 July 2017.

⁽³⁾ Council Decision 2014/221/EU of 14 April 2014 on the signing, on behalf of the European Union, of the Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons who are Blind, Visually Impaired, or otherwise Print Disabled (OJ L 115, 17.4.2014, p. 1).

- (4) According to Opinion 3/15 of the Court of Justice of the European Union ⁽¹⁾, the exceptions or limitations to copyright and related rights for the making and dissemination of copies, in accessible formats, of certain works and other subject matter, provided for by the Marrakesh Treaty, have to be implemented within the field harmonised by Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council ⁽²⁾. The same is true of the export and import arrangements prescribed by that treaty, inasmuch as they are ultimately intended to permit the communication to the public or the distribution, in the territory of a party, of accessible format copies published in the territory of another party, without the consent of the rightholders being obtained.
- (5) Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council ⁽³⁾ aims to implement the obligations that the Union has to meet under the Marrakesh Treaty in a harmonised manner in order to improve the availability of accessible format copies for beneficiary persons in all of the Member States of the Union and the circulation of such copies within the internal market, and requires Member States to introduce a mandatory exception to certain rights that are harmonised by Union law. This Regulation aims to implement the obligations under the Marrakesh Treaty with respect to the export and import arrangements for accessible format copies for non-commercial purposes for the benefit of beneficiary persons between the Union and third countries that are parties to the Marrakesh Treaty, and to lay down the conditions for such export and import in a uniform manner within the field harmonised by Directives 2001/29/EC and (EU) 2017/1564 in order to ensure that those measures are applied consistently throughout the internal market and do not jeopardise the harmonisation of exclusive rights and exceptions contained within those Directives.
- (6) This Regulation should ensure that accessible format copies of books, including e-books, journals, newspapers, magazines and other kinds of writing, notation, including sheet music, and other printed material, including in audio form, whether digital or analogue, which have been made in any Member State in accordance with the national provisions adopted pursuant to Directive (EU) 2017/1564 can be distributed, communicated, or made available, to a beneficiary person or authorised entity, as referred to in the Marrakesh Treaty, in third countries that are parties to the Marrakesh Treaty. Accessible formats include, for example, Braille, large print, adapted e-books, audio books and radio broadcasts. Taking into account the ‘non-commercial objective of the Marrakesh Treaty’ ⁽⁴⁾, the distribution, communication to the public or making available to the public of accessible format copies to persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled or to authorised entities in the third country should only be carried out on a non-profit basis by authorised entities established in a Member State.
- (7) This Regulation should also allow for the importation of, and access to, accessible format copies made in accordance with the implementation of the Marrakesh Treaty, from a third country, by beneficiary persons in the Union and authorised entities established in a Member State, for non-commercial purposes for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled. It should be possible for those accessible format copies to circulate in the internal market under the same conditions as accessible format copies made in the Union in accordance with Directive (EU) 2017/1564.
- (8) In order to improve the availability of accessible format copies and to prevent the unauthorised dissemination of works or other subject matter, authorised entities which engage in the distribution, communication to the public or making available to the public of accessible format copies should comply with certain obligations. Initiatives by Member States to promote the objectives of the Marrakesh Treaty and the exchange of accessible format copies with third countries that are parties to that treaty, and to support authorised entities to exchange and make information available, should be encouraged. Such initiatives could include the development of guidelines or best practices on the making and dissemination of accessible format copies in consultation with representatives of authorised entities, beneficiary persons and rightholders.
- (9) It is essential that any processing of personal data under this Regulation respect fundamental rights, including the right to respect for private and family life and the right to protection of personal data under Articles 7 and 8 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (the ‘Charter’), and it is imperative that any such

⁽¹⁾ Opinion of the Court of Justice of 14 February 2017, 3/15, ECLI:EU:C:2017:114, paragraph 112.

⁽²⁾ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (OJ L 167, 22.6.2001, p. 10).

⁽³⁾ Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (see page 6 of this Official Journal).

⁽⁴⁾ Opinion of the Court of Justice of 14 February 2017, 3/15, ECLI:EU:C:2017:114, paragraph 90.

processing also be in compliance with Directives 95/46/EC ⁽¹⁾ and 2002/58/EC ⁽²⁾ of the European Parliament and of the Council, which govern the processing of personal data, as may be carried out by authorised entities within the framework of this Regulation and under the supervision of the Member States' competent authorities, in particular the public independent authorities designated by the Member States.

- (10) The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (the 'UNCRPD'), to which the Union is a party, guarantees persons with disabilities the right of access to information and education and the right to participate in cultural, economic and social life, on an equal basis with others. The UNCRPD requires parties to the Convention to take all appropriate steps, in accordance with international law, to ensure that laws protecting intellectual property rights do not constitute an unreasonable or discriminatory barrier to access by persons with disabilities to cultural materials.
- (11) Under the Charter, all forms of discrimination, including on grounds of disability, are prohibited and the right of persons with disabilities to benefit from measures designed to ensure their independence, social and occupational integration and participation in the life of the community is recognised and respected by the Union.
- (12) Since the objective of this Regulation, namely to implement in a uniform manner the obligations under the Marrakesh Treaty with respect to the export and import between the Union and third countries that are parties to the Marrakesh Treaty of accessible format copies of certain works and other subject matter for non-commercial purposes for the benefit of beneficiary persons, and to lay down the conditions for such export and import, cannot be sufficiently achieved by the Member States, but can rather, by reason of its scale and effects, be better achieved at Union level, the Union may adopt measures in accordance with the principle of subsidiarity as set out in Article 5 of the Treaty on European Union. In accordance with the principle of proportionality as set out in that Article, this Regulation does not go beyond what is necessary in order to achieve that objective.
- (13) This Regulation respects the fundamental rights and observes the principles recognised in particular by the Charter and the UNCRPD. This Regulation should be interpreted and applied in accordance with those rights and principles,

HAVE ADOPTED THIS REGULATION:

Article 1

Subject matter and scope

This Regulation lays down uniform rules on the cross-border exchange of accessible format copies of certain works and other subject matter between the Union and third countries that are parties to the Marrakesh Treaty without the authorisation of the rightholder, for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled, within the field harmonised by Directives 2001/29/EC and (EU) 2017/1564, in order to prevent jeopardising the harmonisation of exclusive rights and exceptions in the internal market.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Regulation the following definitions apply:

- (1) 'work or other subject matter' means a work in the form of a book, journal, newspaper, magazine or other kind of writing, notation, including sheet music, and related illustrations, in any media, including in audio form such as audiobooks and in digital format, which is protected by copyright or related rights and which is published or otherwise lawfully made publicly available;

⁽¹⁾ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (OJ L 281, 23.11.1995, p. 31). That Directive will be repealed and replaced, with effect from 25 May 2018, by Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (OJ L 119, 4.5.2016, p. 1).

⁽²⁾ Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications) (OJ L 201, 31.7.2002, p. 37).

- (2) 'beneficiary person' means, regardless of any other disabilities, a person who:
- (a) is blind;
 - (b) has a visual impairment which cannot be improved so as to give the person visual function substantially equivalent to that of a person who has no such impairment, and who is, as a result, unable to read printed works to substantially the same degree as a person without such an impairment;
 - (c) has a perceptual or reading disability and is, as a result, unable to read printed works to substantially the same degree as a person without such disability; or
 - (d) is otherwise unable, due to a physical disability, to hold or manipulate a book or to focus or move their eyes to the extent that would be normally acceptable for reading;
- (3) 'accessible format copy' means a copy of a work or other subject matter in an alternative manner or form that gives a beneficiary person access to the work or other subject matter, including allowing such person to have access as feasibly and comfortably as a person without any of the impairments or disabilities referred to in point 2;
- (4) 'authorised entity established in a Member State' means an entity that is authorised or recognised by a Member State to provide education, instructional training, adaptive reading or information access to beneficiary persons on a non-profit basis. It also includes a public institution or non-profit organisation that provides the same services to beneficiary persons as one of its primary activities, institutional obligations or as part of its public-interest missions.

Article 3

Export of accessible format copies to third countries

An authorised entity established in a Member State may distribute, communicate or make available to beneficiary persons or to an authorised entity established in a third country that is a party to the Marrakesh Treaty an accessible format copy of a work or other subject matter made in accordance with the national legislation adopted pursuant to Directive (EU) 2017/1564.

Article 4

Import of accessible format copies from third countries

A beneficiary person or an authorised entity established in a Member State may import or otherwise obtain or access and thereafter use, in accordance with the national legislation adopted pursuant to Directive (EU) 2017/1564, an accessible format copy of a work or other subject matter that has been distributed, communicated or made available to beneficiary persons or to authorised entities, by an authorised entity in a third country that is a party to the Marrakesh Treaty.

Article 5

Obligations of authorised entities

1. An authorised entity established in a Member State carrying out the acts referred to in Articles 3 and 4 shall establish and follow its own practices to ensure that it:
- (a) distributes, communicates and makes available accessible format copies only to beneficiary persons or other authorised entities;
 - (b) takes appropriate steps to discourage the unauthorised reproduction, distribution, communication to the public and making available to the public of accessible format copies;
 - (c) demonstrates due care in, and maintains records of, its handling of works or other subject matter and of accessible format copies thereof; and
 - (d) publishes and updates, on its website if appropriate, or through other online or offline channels, information on how it complies with the obligations laid down in points (a) to (c).

An authorised entity established in a Member State shall establish and follow the practices referred to in the first subparagraph in full respect of the rules applicable to the processing of personal data of beneficiary persons referred to in Article 6.

2. An authorised entity established in a Member State carrying out the acts referred to in Articles 3 and 4 shall provide the following information in an accessible way, on request, to beneficiary persons, other authorised entities or rightholders:

- (a) the list of works or other subject matter for which it has accessible format copies and the available formats; and
- (b) the name and contact details of the authorised entities with which it has engaged in the exchange of accessible format copies pursuant to Articles 3 and 4.

Article 6

Protection of personal data

The processing of personal data carried out within the framework of this Regulation shall be carried out in compliance with Directives 95/46/EC and 2002/58/EC.

Article 7

Review

By 11 October 2023, the Commission shall carry out an evaluation of this Regulation and present the main findings in a report to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, accompanied, where appropriate, by proposals for amending this Regulation.

Member States shall provide the Commission with the necessary information for the preparation of the evaluation report.

Article 8

Entry into force and application

This Regulation shall enter into force on the twentieth day following that of its publication in the *Official Journal of the European Union*.

It shall apply from 12 October 2018.

This Regulation shall be binding in its entirety and directly applicable in all Member States.

Done at Strasbourg, 13 September 2017.

For the European Parliament

The President

A. TAJANI

For the Council

The President

M. MAASIKAS

Sammanfattning av departementspromemorian (Ds 2017:52)

Prop. 2017/18:241
Bilaga 3

Promemorian innehåller förslag som syftar till att ge personer med syn- eller annan läsnedsättning en bättre tillgång till material som skyddas av upphovsrätt.

Förslagen innebär att det införs en ny inskränkning i upphovsrätten som medför att en person med syn- eller annan läsnedsättning, eller någon som handlar på dennes vägnar, får framställa exemplar i tillgängligt format av böcker och andra skrifter utan att först behöva inhämta godkännande från rättighetshavare. Även s.k. behöriga organ, t.ex. bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet, ska få framställa exemplar i tillgängligt format samt överföra och sprida sådana exemplar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Upphovsmannen ska ha rätt till ersättning i vissa fall.

Förslagen har sin bakgrund i ett EU-direktiv och en EU-förordning. De nya bestämmelserna som genomför direktivet föreslås träda i kraft den 11 oktober 2018. En kompletterande bestämmelse till förordningen föreslås träda i kraft den 12 oktober 2018.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att nuvarande 17 § ska betecknas 17 f §,

dels att den nya 17 f § och 45, 46, 48, 49, 49 a och 52 f §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 17–17 e och 17 g §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

En person med syn- eller annan läsnedsättning som inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av en bok eller annan skrift, notation eller tillhörande illustration i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning får framställa exemplar i tillgängligt format av verket. Detsamma gäller en fysisk person som handlar på den personens vägnar.

Exemplar i tillgängligt format får endast framställas av verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning lovligen har tillgång till och för hans eller hennes egen användning.

17 a §

Ett behörigt organ får framställa exemplar som avses i 17 § första stycket. Det får även överföra och sprida sådana exemplar inom Europeiska ekonomiska sam-

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 av den 13 september 2017 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, i den ursprungliga lydelsen.

arbetsområdet (EES) till personer med syn- eller annan läsnedsättning, till andra behöriga organ och till organ i en annan stat som i den staten utgör behöriga organ.

Exemplar i tillgängligt format får endast framställas av verk som det behöriga organet lovligen har tillgång till. Framställningen, överföringen och spridningen får endast ske för egen användning av personer med syn- eller annan läsnedsättning och får inte ske i förvärvssyfte.

Med ett behörigt organ avses

1. en myndighet som tillhandahåller utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning,

2. en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster som avses i punkten 1 om organisationen tillhandahåller tjänsterna med stöd i lag eller annan författning eller erhåller bidrag från det allmänna för att tillhandahålla tjänsterna, och

3. en icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller sådana tjänster som avses i punkten 1 som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

17 b §

Avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt 17 eller 17 a § är ogiltiga.

17 c §

När ett behörigt organ som är etablerat i Sverige överför eller sprider exemplar i tillgängligt format till personer med syn- eller annan läsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning.

17 d §

Regeringen får meddela föreskrifter om rutiner som ett behörigt organ som är etablerat i Sverige ska följa och information som det ska lämna när det framställer, överför eller sprider exemplar i tillgängligt format.

17 e §

De myndigheter och organisationer som avses i 17 a § tredje stycket 1 och 2 ska anses erkända att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning vid tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 av den 13 september 2017 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, i den ursprungliga lydelsen.

17 §

Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får även

17 f §²

Var och en får *i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§* och på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får *i andra fall än som*

² Senaste lydelse av tidigare 17 § 2017:323.

avses i 17 och 17 a §§ även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som personer som är döva eller har en hörselnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

17 g §

Regeringen får meddela föreskrifter om information som ska lämnas och om krav på dokumentation när bibliotek och organisationer framställer, överför eller sprider exemplar enligt 17 f § samt uppgifter som sådana exemplar ska förses med.

45 §³

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och

³ Senaste lydelse 2014:884.

3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde eller, för ljudupptagningar, sjuttionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 f, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

46 §⁴

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och

2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Hävs ett avtal enligt 45 d §, gäller dock inte längre rättigheterna. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a §

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a §

⁴ Senaste lydelse 2014:884.

tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

48 §⁵

Ett radio- eller tv-företag har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,

3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,

4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller

5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 f, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller tv-företag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 42 f § och som har skett med företagets

⁵ Senaste lydelse 2014:884.

samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § tredje stycket.

49 §⁶

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 f, 18–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Ett avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltigt.

49 a §⁷

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i

Bestämmelserna i 2 § andra– fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 f, 18–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder

⁶ Senaste lydelse 2014:884.

⁷ Senaste lydelse 2014:884.

denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Prop. 2017/18:241
Bilaga 4

52 f §⁸

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt.

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 17 a, 17 f, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt. *Undantaget gäller dock inte sådan användning som sker med stöd av 17 eller 17 a §.*

1. Denna lag träder i kraft den 12 oktober 2018 i fråga om 17 e § och i övrigt den 11 oktober 2018.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

3. Tillstånd som har beslutats enligt äldre bestämmelser gäller fortfarande.

⁸ Senaste lydelse 2005:359.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med läsnedsättning (Ds 2017:52) lämnats av Svea hovrätt (Patent- och marknadsöverdomstolen), Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen), Datainspektionen, Kommerskollegium, Myndigheten för delaktighet, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Kungl. biblioteket, Patent- och registreringsverket, Tillväxtverket, Statens kulturråd, Myndigheten för tillgängliga medier, Myndigheten för press, radio och tv, Diskrimineringsombudsmannen, Administration av Litterära Rättigheter i Sverige, Föreningen Svenska Läromedel, Svenska Föreningen för Immaterialrätt, Svenska Förläggareföreningen, Svenska Journalistförbundet, Svensk biblioteksforening, Sveriges Författarförbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Läromedelsförfattares Förbund, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Synskadades Riksförbund.

Riksdagens ombudsmän, Regelrådet, Bibliotekstjänst i Sverige AB, Bonus Copyright Access, Friskolornas riksförbund, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Copyswede, Förbundet Sveriges Dövblinda, Företagarna, Handelshögskolan i Stockholm, Idéburna skolors riksförbund, Lika Unika – Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Näringslivets Regelnämnd, Nätverket unga för tillgänglighet, SKAP – Sveriges kompositörer och textförfattare, Storytel AB, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Tidskrifter AB, Sveriges universitets- och högskoleförbund och Sveriges Utbildningsradio AB har fått tillfälle att lämna yttrande men har avstått från att yttra sig.

Yttranden har dessutom avgetts av Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd och Sveriges Dövas Riksförbund.

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Häri genom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att nuvarande 17 § ska betecknas 17 e §,

dels att den nya 17 e § och 26 k, 45, 46, 48, 49, 49 a och 52 f §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 17–17 d och 17 f §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

En person med syn- eller annan läsnedsättning som inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av en bok eller annan skrift, notation eller tillhörande illustration i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning får framställa exemplar i tillgängligt format av verket. Det samma gäller en fysisk person som handlar på den personens vägnar.

Exemplar i tillgängligt format får endast framställas av verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning lovligen har tillgång till och för hans eller hennes egen användning.

17 a §

Ett behörigt organ får framställa exemplar som avses i 17 § första stycket. Det får även överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning som är bosatta i Sverige eller i en annan stat inom Europe-

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 av den 13 september 2017 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, i den ursprungliga lydelsen.

iska ekonomiska samarbetsområdet (EES), till andra behöriga organ i Sverige och till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

Exemplar i tillgängligt format får endast framställas av verk som det behöriga organet lovligen har tillgång till. Framställningen, överföringen och spridningen får endast ske för egen användning av personer med syn- eller annan läsnedsättning och får inte ske i förvärvssyfte.

Med ett behörigt organ i Sverige avses

1. en myndighet som tillhandahåller utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning,

2. en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 om organisationen tillhandahåller tjänsterna med stöd av lag eller annan författning eller får bidrag från det allmänna för att tillhandahålla tjänsterna, och

3. en icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

17 b §

Avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt 17 eller 17 a § är ogiltiga.

17 c §

När ett behörigt organ som är etablerat i Sverige överför eller sprider exemplar i tillgängligt format till personer med syn- eller annan läsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning.

17 d §

De myndigheter och organisationer som avses i 17 a § tredje stycket 1 och 2 ska anses erkända att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning vid tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 av den 13 september 2017 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredje-länder av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, i den ursprungliga lydelsen.

17 §

Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionsnedsättning som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

17 e §²

Var och en får i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§ och på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

Bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning får i andra fall än som avses i 17 och 17 a §§ även

² Senaste lydelse av tidigare 17 § 2017:323.

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som personer som är döva eller har en hörselnedsättning behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

När bibliotek och organisationer *med stöd av denna paragraf* sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionsnedsättning på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionsnedsättning.

17 f §

Regeringen får meddela föreskrifter om information som ska lämnas och om krav på dokumentation när behöriga organ samt bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning framställer, överför eller sprider exemplar enligt 17 a eller 17 e § samt om uppgifter som sådana exemplar ska föras med.

Regeringen får även meddela föreskrifter om rutiner som ett behörigt organ som är etablerat i Sverige ska följa och information som det ska lämna när det framställer, överför eller sprider exemplar i tillgängligt format till personer med syn- eller annan läsnedsättning i en annan stat inom EES eller till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

26 k §³

När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna *skall*

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,
2. föras ut ur landet eller
3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med *funktionshinder*.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna *ska*

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,
2. föras ut ur landet, eller
3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med *funktionsnedsättning*.

45 §⁴

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde eller, för ljudupptagningar, sjuttionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i 2 § andra-fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

³ Senaste lydelse 2005:359.

⁴ Senaste lydelse 2014:884.

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

46 §⁵

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Hävs ett avtal enligt 45 d §, gäller dock inte längre rättigheterna. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

⁵ Senaste lydelse 2014:884.

Ett radio- eller tv-företag har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller
5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

<p>Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionutsändningar som avses i denna paragraf.</p>	<p>Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionutsändningar som avses i denna paragraf.</p>
--	---

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller tv-företag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § tredje stycket.

49 §⁷

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

<p>Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–22, 25–</p>	<p>Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e,</p>
--	--

⁶ Senaste lydelse 2014:884.

⁷ Senaste lydelse 2014:884.

26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Ett avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltigt.

18–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

49 a §⁸

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–17 c, 17 e, 18–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

52 f §⁹

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller I fråga om annan användning än

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 17 a, 17 e, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

⁸ Senaste lydelse 2014:884.

⁹ Senaste lydelse 2005:359.

inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt.

sådan som sker med stöd av 17 eller 17 a § gäller första och andra styckena inte för verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt.

Prop. 2017/18:241
Bilaga 6

1. Denna lag träder i kraft den 12 oktober 2018 i fråga om 17 d § och i övrigt den 11 oktober 2018.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-03-13

Närvarande: F.d. justitieråden Karin Almgren och Christer Silfverberg samt justitierådet Dag Mattsson

Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med syn- eller annan läsnedsättning

Enligt en lagrådsremiss den 22 februari 2018 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Lise Guterstam.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

17 och 17 a §§

Genom lagförslaget genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2017/1564. Direktivet och lagförslaget syftar till att ge personer med syn- eller annan läsnedsättning tillgång till upphovsrättsligt skyddat material.

I artikel 2 i direktivet definieras vem som är en berättigad person. Det är en person med vissa närmare angivna funktionsnedsättningar i form av blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning. I artikeln definieras också vad som är ett behörigt organ.

Med utgångspunkt i direktivets definition av behörigt organ har uttrycket definierats även i 17 a §. När det är fråga om myndigheter som tillhandahåller vissa tjänster till personer med syn- eller annan läsnedsättning bör det, för att definitionen bättre ska överensstämma med vad som anges i direktivet, läggas till att myndigheten ska ha i uppgift att tillhandahålla tjänsterna.

I 17 § används uttrycket ”syn- eller annan läsnedsättning” utan att definieras. Vad uttrycket omfattar anges i stället i författningskommentaren. Uttrycket är centralt för lagförslagets tillämpningsområde och bör i saklig överensstämmelse med direktivets definition tas in i lagtexten.

Lagrådet föreslår, med ytterligare några justeringar av språklig och redaktionell art, att paragraferna formuleras på följande sätt.

17 § En person med syn- eller annan läsnedsättning som på grund av detta inte kan ta del av ett offentliggjort verk i form av en bok eller annan skrift, notation eller tillhörande illustration i väsentligen samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning får framställa

exemplar av verket i ett för honom eller henne tillgängligt format. Detsamma gäller en fysisk person som handlar på den personens vägnar.

Första stycket ger endast rätt att framställa exemplar av verk som personen med syn- eller annan läsnedsättning lovligt har tillgång till och för hans eller hennes egen användning.

Med en person med syn- eller annan läsnedsättning avses

1. en blind person,
2. en person med en synnedsättning som inte kan förbättras så att synförmågan blir väsentligen likvärdig med synförmågan hos en person som inte har någon sådan nedsättning,
3. en person som har perceptions- eller lässvårigheter, eller
4. en person som på grund av en fysisk funktionsnedsättning inte kan hålla eller hantera en bok eller fokusera eller röra ögonen i den utsträckning som normalt sett krävs för att kunna läsa.

17 a § Ett behörigt organ får under motsvarande förutsättningar som anges i 17 § framställa sådana exemplar som avses i den paragrafen. Det får även överföra och sprida sådana exemplar till personer med syn- eller annan läsnedsättning som är bosatta i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), till andra behöriga organ i Sverige och till organ i en annan stat inom EES som i den staten är behöriga organ.

Första stycket ger endast rätt att framställa exemplar av verk som det behöriga organet lovligt har tillgång till. Framställningen, överföringen och spridningen får ske endast till en person med syn- eller annan läsnedsättning för hans eller hennes egen användning och får inte ske i förvärvssyfte.

Med ett behörigt organ i Sverige avses

1. en myndighet som har i uppgift att tillhandahålla utbildning, anpassad läsning eller tillgång till information för personer med syn- eller annan läsnedsättning,
2. en organisation som utan vinstsyfte tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 om organisationen tillhandahåller tjänsterna med stöd av lag eller annan författning eller får bidrag från det allmänna för att tillhandahålla tjänsterna, eller
3. en icke-vinstdrivande organisation som tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 som en av sina huvudsakliga uppgifter eller institutionella skyldigheter eller som en del av sitt uppdrag i allmänhetens intresse.

17 f §

I paragrafen föreslås ett bemyndigande som ska göra det möjligt för regeringen att meddela föreskrifter om vissa skyldigheter för behöriga organ, bibliotek och sådana organisationer som arbetar för delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Vid föredragningen har upplysts att det föreslagna bemyndigandet grundas på 8 kap. 3 § regeringsformen. Tanken är att de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet ska avse förhållandet mellan enskilda och det allmänna (8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen), inte förhållandet mellan enskilda inbördes (8 kap. 2 § första stycket 1).

Av remissen framgår att avsikten med bemyndigandet är att regeringen ska kunna meddela de föreskrifter som behövs för genomförandet av artikel 5 i direktivet.

Enligt artikel 5.1 ska medlemsstaterna föreskriva att de behöriga organen upprättar och följer egna rutiner i vissa angivna avseenden. Den rättsliga innebörden av kraven på rutiner framstår som oklar; någon myndighetskontroll av organen föreslås inte i remissen. Föreskrifter av detta slag torde dock i vart fall inte kunna åberopas av rättighetshavare och andra enskilda mot det behöriga organet, även om reglerna naturligtvis kan ha indirekt betydelse för dem. Något hinder mot att meddela dessa föreskrifter i förordning finns inte.

Det kan däremot ifrågasättas om artikel 5.2 kan genomföras fullt ut med endast föreskrifter på lägre nivå än lag. Enligt artikeln ska medlemsstaterna säkerställa att de behöriga organen på begäran lämnar viss information, bl.a. om de använda verken. Informationen ska lämnas till rättighetshavarna och andra berörda. Med hjälp av denna information kan rättighetshavaren bevaka sin rätt.

Ett närliggande sätt att genomföra artikel 5.2 är att låta rätten till information kunna direkt åberopas vid domstol av rättighetshavarna mot det behöriga organet, en informationsrätt som då i sista hand enligt allmänna principer kan genomdrivas med ett vitesföreläggande. Om direktivet ska förstås och genomföras på detta sätt, måste de nödvändiga föreskrifterna anses röra enskildas ekonomiska förhållanden inbördes och ska därmed ges i lag (jfr redovisningsskyldigheten i 26 m och 26 p §§). Om direktivet i stället tillåter ett mjukare genomförande som innebär att organet ska lämna den aktuella informationen men att detta bara utgör en förhållningsregel som inte ska kunna åberopas av rättighetshavarna vid domstol, bör det inte föreligga något hinder att ta in föreskrifterna i förordning. Liknande informationsregler finns i 4 § upphovsrättsförordningen, bestämmelser som inte torde kunna åberopas direkt av rättighetshavarna men som ändå lär ha tillräcklig verkan.

Artikel 5.2 är allmänt hållen och ger ett inte obetydligt utrymme vid genomförandet. Artikeln gäller dessutom endast för det gränsöverskridande utbytet. I den fortsatta beredningen bör närmare övervägas vilka krav som artikeln ställer i det aktuella hänseendet.

52 f §

Paragrafens tredje stycke innehåller ett undantag från tillämpningen av första och andra styckena. Undantaget ska inte gälla sådan användning som sker med stöd av 17 eller 17 a §. För att detta ska komma till tydligare uttryck bör stycket formuleras enligt följande.

I fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt

som de själva har valt, gäller första och andra styckena inte annan användning än sådan som sker med stöd av 17 eller 17 a §.

Prop. 2017/18:241
Bilaga 7

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 april 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, Baylan, Hallengren, Bucht, Andersson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Fridolin, Eriksson, Skog, Ekström, Fritzon, Eneroth

Föredragande: statsrådet Fritzon

Regeringen beslutar proposition Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med syn- eller annan läsnedsättning